

Toisen asteen koulutuksen sähköisen hakujärjestelmän kehittämistyöryhmän muistio

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:5

Toisen asteen koulutuksen sähköisen hakujärjestelmän kehittämistyöryhmän muistio

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:5

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet

Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto / Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.html>

Yliopistopaino / Universitetsstryckeriet, 2006

ISBN 952-485-088-5 (nid./htf)

ISBN 952-485-089-3 (PDF)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2006:5

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
22.2.2006

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
Puheenjohtaja: Suunnittelujohtaja Petri Pohjonen		Toimeksiantaja Opetusministeriö	
Sihteerit: ylitarkastaja Markku Hartonen, toimistos sihteeri Satu Janatuinen		Toimielimen asettamispvm 7.2.2005	Dnro 68/043/2005
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Toisen asteen koulutuksen sähköisen hakujärjestelmän kehittämistyöryhmän muistio (Promemoria av arbetsgruppen för utveckling av ett elektroniskt antagningssystem för utbildningen på andra stadiet)			
Julkaisun osat Muistio + liitteet			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opetusministeriö asetti 7.2.2005 työryhmän, jonka tehtävänä oli kehittää ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakujärjestelmää entistä toimivammaksi koulutuksen järjestäjän opiskelijaksi ottamisen palvelujärjestelmäksi. Työryhmän tehtävänä oli erityisesti</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 selvittää ja arvioida yhteishaun toimivuutta ja kehittämistarpeita yhteishakua koskevien säännösten, yhteishaun järjestämistä vastuun, opiskelijavalintojen ja opiskelijaksi ottamisen perusteiden toimivuuden sekä opiskelupaikkaa vaille jääneiden ohjaamisen tehostamisen näkökulmasta 2 luoda perusteet sähköisen hakujärjestelmän käyttöön ottamiseksi ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa siitä riippumatta, sovelletaanko koulutukseen nykyisin opiskelijaksi ottamisen perusteita tai kuuluuko koulutus muilta osin yhteishakujärjestelmään 3 selvittää ja arvioida yhteishakua koskevat tilastotarpeet ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa. <p>Työryhmä ehdottaa, että toisen asteen koulutukseen hakeutumista ja valintaa varten kehitetään sähköinen hakujärjestelmä, jonka avulla erilaisen pohjakoulutuksen omaavat nuoret ja aikuiset voivat hakea kaikkeen toisen asteen koulutukseen ja perusopetuksen lisäopetukseen. Sähköisen hakujärjestelmän avulla hakijat ja muut toimijat saavat myös tietoa tarjolla olevasta koulutuksesta, opiskelijaksi ottamisen perusteista, hakeutumista koskevista ohjeista, haku- ja valintaprosessin kulusta sekä hakijoista, valituista ja valitsematta jääneistä. Hakujärjestelmään sisällytetään myös tiedot kaikesta toisen asteen koulutuksesta ja perusopetuksen lisäopetuksesta. Varsinaisen valinnan jälkeen vapaiksi jäävien paikkojen täytön tehostamiseksi ja tiedonkulun parantamiseksi rakennetaan sähköinen täydennyshaku osaksi hakujärjestelmää.</p> <p>Lääninhallitusten rooli yhteishaun toimijana muuttuu sähköisessä hakujärjestelmässä siten, että lääninhallitukset eivät vastaa sähköisen hakujärjestelmän alueellisesta toteutuksesta, vaan nämä tehtävät siirtyvät koulutuksen järjestäjille. Lääninhallitusten tehtävien painopiste siirtyy alueelliseen tiedottamiseen, ohjaamiseen, kouluttamiseen sekä erikseen sovittaviin tukipalveluihin.</p> <p>Säädösten määrittämällä sähköisen hakujärjestelmän soveltamisala, tarkoitus ja toimijat, hakutoiveiden määrä, sitovuus ja muuttaminen, opiskelupaikan varmistaminen sekä selkiytetään jälkiohjaamiseen liittyvät vastuukysymykset ja tehtävät. Hallintolain säännösten soveltuminen hakeutumiseen ja opiskelijavalintoihin arvioidaan ja tehdään tarvittaessa säädösmuutokset.</p> <p>Työryhmä ehdottaa, että opetusministeriö asettaa välittömästi työryhmän työn päätyttyä sähköisen hakujärjestelmän jatkovalmistelua varten ohjausryhmän ja projektiryhmän. Projektiryhmän tulee suorittaa tehtävänsä siten, että toisen asteen koulutuksen sähköinen hakujärjestelmä on käytössä syksyn 2007 yhteishaussa. Jatkotyöskentelyn aikana eri toimijoiden tehtäviä ja vastuita selkiytetään entisestään ja kustannukset selvitetään. Lisäksi laaditaan tarkempi toteutus- ja käyttöönottoaikataulu.</p>			
<p>Avainsanat</p> <p>Sähköinen hakujärjestelmä, toisen asteen koulutus, yhteishaku</p>			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:5		ISSN 1458-8102	ISBN 952-485-088-5 (nid.) 952-485-089-3 (PDF)
Kokonaissivumäärä 61	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Yliopistopaino		Kustantaja Opetusministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
22.2.2006

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publication Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
Ordförande: Planeringsdirektör Petri Pohjonen Sekreterare: överinspektör Markku Hartonen, byråsekreterare Satu Janatuinen		Uppdragsgivare Undervisningsministeriet	
		Datum för tillsättande av 7.2.2005	Dnro 68/043/2005
Publikationens namn (även den finska titeln) Promemoria av arbetsgruppen för utveckling av ett elektroniskt antagningssystem för utbildningen på andra stadiet (Toisen asteen koulutuksen sähköisen hakujärjestelmän kehittämissuostus)			
Publikationens delar Promemoria + bilagor			
Sammandrag <p>Undervisningsministeriet tillsatte 7.2.2005 en arbetsgrupp med uppgift att utveckla systemet med gemensam ansökan för yrkesutbildningen och gymnasieutbildningen till ett än bättre fungerande servicesystem för utbildningsanordnarna i antagningen av studerande. Arbetsgruppen skulle i första hand</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 klargöra och bedöma hur den gemensamma ansökan fungerar och vilka behov det finns att utveckla systemet i perspektiv av bestämmelser, anordnansvar, frågan om hur grunderna för urval och antagning fungerar samt möjligheterna att effektivisera handledningen för dem som blivit utan studieplats 2 skapa grunder för införandet av ett elektroniskt ansökningssystem i yrkesutbildningen och gymnasieutbildningen oberoende av om antagningsgrunder för närvarande tillämpas på utbildningen eller om utbildningen till andra delar ingår i systemet med gemensam ansökan 3 klargöra och bedöma behoven av statistik som gäller den gemensamma ansökan i yrkesutbildningen och gymnasieutbildningen. <p>Arbetsgruppen föreslår att det för ansökan och antagning till utbildningen på andra stadiet utvecklas ett elektroniskt ansökningssystem med vars hjälp unga och vuxna med olika grundutbildning kan söka till all utbildning på andra stadiet och påbyggnadsundervisningen inom den grundläggande utbildningen. Med hjälp av det elektroniska ansökningssystemet skall de sökande och andra aktörer också få information om utbildningsutbudet, grunderna för antagningen av studerande, anvisningar om ansökan, ansöknings- och antagningsprocessens förlopp samt om sökande, antagna och icke antagna. Ansökningssystemet skall också omfatta uppgifter om all utbildning på andra stadiet och påbyggnadsundervisningen inom den grundläggande utbildningen. För att göra processen med att fylla de platser som är lediga efter den egentliga antagningen effektivare och informationen bättre utvecklas inom systemet en kompletterande elektronisk ansökan.</p> <p>Länsstyrelsernas roll som aktör i den gemensamma ansökan ändras i det elektroniska systemet så att länsstyrelserna inte svarar för genomförandet av det elektroniska systemet på regional nivå, utan dessa uppgifter övergår på utbildningsanordnarna. Länsstyrelsernas uppgifter kommer främst att bestå i regional information, handledning, utbildning och särskilt överenskomna stödtjänster.</p> <p>På författningsnivå definieras tillämpningsområdet för det elektroniska ansökningssystemet, systemets syfte och aktörer, antal utbildningsönskemål, i vilken mån de är bindande och kan ändras och hur studieplatser säkerställs, samt klarläggs de ansvarsfrågor och uppgifter som hänför sig till efterhandledningen. Tillämpningen av förvaltningslagen på ansökningar och antagningar bedöms, och vid behov görs författningsändringar.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår att undervisningsministeriet så snart arbetsgruppen slutfört sitt arbete tillsätter en styrgrupp och projektgrupp för den fortsatta beredningen av ett elektroniskt ansökningssystem. Projektgruppen bör utföra sitt uppdrag så att det elektroniska ansökningssystemet för utbildningen på andra stadiet tillämpas i den gemensamma ansökan hösten 2007. Under det fortsatta arbetet klarläggs de olika aktörernas uppgifter och ansvar ytterligare och kostnaderna utreds. Dessutom uppgörs en noggrannare tidtabell för genomförandet och ibruktagandet.</p>			
Nyckelord Elektroniskt ansökningssystem, utbildning på andra stadiet, gemensam ansökan			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2006:5		ISSN 1458-8102	ISBN 952-485-088-5 (htf.) 952-485-089-3 (PDF)
Sidoantal 61	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetstrycket		Förlag Undervisningsministeriet	

Description

Publisher
Ministry of Education

Date of publication
22.2.2006

Authors (If a committee: name of organ, chair, secretary) Chair: Petri Pohjonen Secretaries: Markku Hartonen, Satu Janatuinen	Type of publication Reports of the Ministry of Education, Finland	
	Contracted by Ministry of Education	
	Committee appointed on 7.2.2005	Dnro 68/043/2005
Name of publication Report of the committee developing the system of application to secondary education		
Parts Memorandum + appendix		
Abstract On 7 February 2005 the Ministry of Education appointed a committee to develop the joint application system in vocational and general upper secondary education to serve education providers better in their student admissions. The committee was particularly		
1 to survey and assess the efficiency and development needs of the system in view of the relevant statutes, the responsibilities in joint selection, the principles of student selection and admission, and guidance provided for those who do not gain admission;		
2 to lay a foundation for the adoption of an electronic application system in vocational and general education independently of whether or not the present admission criteria are applied and whether or not given education or training is part of the joint application system in other respects;		
3 to find out and assess the statistical needs in joint application to secondary education and training.		
The committee proposes devising an electronic application and admission system which would enable students with different educational backgrounds to apply to any secondary education and training and to voluntary additional basic education. The e-system would enable applicants to find information about the options available, admission criteria and instructions for application, to track the progress of the application and admission process, and to access data on the number of applicants, admissions and those who fail to gain admission. The system would also include necessary information about secondary education and training and about additional basic education. An additional e-application will be built into the system to maximise the use of the places left open in the application proper and to improve the flow of information.		
In the electronic system, the role of the provincial state offices would change. They would no longer be responsible for regional implementation, which would be assigned to education and training providers, but focus on regional information, guidance, training and separately determined supportive services.		
Legislative measures will be taken to determine the scope of application of the e-application system, its purpose and responsible operators; the number of preferred study places allowed, how binding they are and the possibility to change them; procedures relating to the notification and acceptance of study places; and the responsibilities and tasks relating to post-admission guidance. The application of the provisions of the Administrative Procedures Act to electronic system need to be ascertained and the necessary amendments made.		
The committee proposes that the Ministry of Education appoint a steering group and a project group to start further preparations immediately after the mandate of this committee ends. The project group shall complete its work in time for the electronic application system to be in use in the autumn 2007 joint application. In the course of this work, the tasks and responsibilities of the parties concerned will be further clarified and the costs will be ascertained. A detailed timetable will be devised for the implementation and introduction of the system.		
Other information		
Name and number of series Reports of the Ministry of Education, Finland 2006:5		ISSN 1458-8102
		ISBN 952-485-088-5 (pbk.) 952-485-089-3 (PDF)
Number of pages 61	Language Finnish	Price
		Degree of confidentiality public
Distributed by Helsinki University Press		Published by Ministry of Education

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 7.2.2005 työryhmän, jonka tehtävänä oli kehittää ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakujärjestelmää entistä toimivammaksi koulutuksen järjestäjän opiskelijaksi ottamisen palvelujärjestelmäksi. Työryhmän tehtävänä oli erityisesti

- 1 selvittää ja arvioida yhteishaun toimivuutta ja kehittämistarpeita yhteishakua koskevien säännösten, yhteishaun järjestämisvastuun, opiskelijavalintojen ja opiskelijaksi ottamisen perusteiden toimivuuden sekä opiskelupaikkaa vaille jääneiden ohjaamisen tehostamisen näkökulmasta
- 2 luoda perusteet sähköisen hakujärjestelmän käyttöön ottamiseksi ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa siitä riippumatta, sovelletaanko koulutukseen nykyisin opiskelijaksi ottamisen perusteita tai kuuluuko koulutus muilta osin yhteishakujärjestelmään
- 3 selvittää ja arvioida yhteishakua koskevat tilastotarpeet ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa.

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin suunnittelujohtaja Petri Pohjonen Opetushallituksesta ja jäseniksi sekä jäsenten henkilökohtaisiksi varajäseniksi opetusneuvos Helena Kasurinen (projektikoordinaattori Arja Kukkonen) Opetushallituksesta, opetusneuvos Jorma Kauppinen (ylitarkastaja Maija-Liisa Ojala) Opetushallituksesta, opetusneuvos Juhani Pirttiniemi (projektipäällikkö Elise Virnes, ent. Hänninen) Opetushallituksesta, opetusneuvos Erkki Hietakari (projektipäällikkö Ritva Sammalkivi) Opetushallituksesta, suunnittelija Marja Winberg Etelä-Suomen lääninhallituksesta (suunnittelija Marjut Mikkola Länsi-Suomen lääninhallituksesta), erityisasiantuntija Inkeri Toikka (erityisasiantuntija Lieselotte Eskelinen) Suomen Kuntaliitosta, johtava rehtori Marita Modenius (kehitysjohtaja Katri Luukka) Koulutuksen järjestäjät ry:stä, rehtori Jorma Lempinen (rehtori Eira Kasper) Suomen Rehtorit ry:stä, opetuskonsultti Mervi Pekkari (linjajohtaja Tuija Kirveskari-Tähtinen) Helsingin kaupunki, koulutussuunnittelija Aira Pihlainen (konsultoiva rehtori Eila Kunnari) Helsingin kaupunki, opinto-ohjaaja Jukka Vuorinen (opinto-ohjaaja Satu Haime) Suomen opinto-ohjaajat ry:stä, opetusneuvos Heikki Blom (ylitarkastaja Aki Tornberg) opetusministeriöstä, hallitusneuvos Kaija Suorsa-Aarnio (ylitarkastaja Jukka Lehtinen) opetusministeriöstä, ylitarkastaja Tarja Olenius opetusministeriöstä ja erikoissuunnittelija Tuulikki Koski

opetusministeriöstä. Työryhmän sihteeriksi opetusministeriö nimesi ylitarkastaja Markku Hartosen Opetushallituksesta ja tekniseksi sihteeriksi toimistosihtööri Satu Janatuinen Opetushallituksesta.

Työryhmä kokoontui 10 kertaa. Työryhmä kuuli asiantuntijoina tutkija Pekka Rantasta, ammattikasvatustarkastaja Jussi Lanakorpea Länsi-Suomen lääninhallituksesta, ylitarkastaja Marianne Portinia Opetushallituksesta ja projektipäällikkö Ritva Sammalkiveä Opetushallituksesta. Työryhmä jakaantui työryhmän toimeksiannon perusteella kolmeksi jaostoksi.

Muistioon sisältyvät työryhmän jäsenten Inkeri Toikan, Marja Winbergin ja Jukka Vuorisen eriävät mielipiteet.

Saatuun työnsä päätökseen, työryhmä luovuttaa muistionsa opetusministeriölle.

Helsingissä 24.11.2005

Petri Pohjonen

Heikki Blom

Erkki Hietakari

Helena Kasurinen

Jorma Kauppinen

Tuulikki Koski

Jorma Lempinen

Marita Modenius

Tarja Olenius

Mervi Pekkari

Aira Pihlainen

Juhani Pirttiniemi

Kaija Suorsa-Aarnio

Inkeri Toikka

Marja Winberg

Jukka Vuorinen

Markku Hartonen

Satu Janatuinen

Sisältö

1	Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaun kehittämisen tausta ja tavoitteet	9
1.1	Työryhmän asettamisen tausta ja tavoitteet	9
1.2	Opiskelijavalintaan kohdistuvia odotuksia eri intressinäkökulmista	10
2	Toimintaympäristön muutokset	12
3	Muita yhteishakujärjestelmiä	16
4	Opiskelijaksi ottamisen perusteet ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa	18
4.1	Opiskelijaksi ottamisen perusteet ammatillisessa koulutuksessa	18
4.2	Opiskelijaksi ottamisen perusteet lukiokoulutuksessa	19
5	Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakujärjestelmän nykytila ja kehittämistarpeita	21
5.1	Tilastotietoja koulutukseen hakeutumisesta ja pääsystä	21
5.2	Säädöspohja	22
5.2.1	<i>Yhteishakua koskevat säännökset</i>	22
5.2.2	<i>Hallintolain soveltaminen opiskelijavalinnoissa</i>	24
5.3	Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen nykyinen yhteishakurekisteri	26
5.3.1	<i>Rekisterin tietosisällön muodostaminen</i>	26
5.3.2	<i>Johtopäätöksiä ja kehittämistarpeita</i>	29
5.4	Jälkiohjauksen nykytila	30
5.5	Yhteishakujärjestelmän tilastotuotanto	31
5.5.1	<i>Nykyiset tilastorekisterit ja -raportit</i>	31
5.5.2	<i>Tilastojen käyttäjien tietotarpeita</i>	31
5.5.3	<i>Esiin nousseita kehittämistarpeita</i>	33
6	Työryhmän ehdotukset	35
6.1	Toisen asteen koulutuksen sähköinen hakujärjestelmä	35
6.2	Sähköisen hakujärjestelmän toiminnot ja tietosisältö	36
6.3	Toimijat sähköisessä hakujärjestelmässä	38
6.4	Säädösmuutostarpeet	39
6.4.1	<i>Hakujärjestelmään liittyvät muutostarpeet</i>	39
6.4.2	<i>Opiskelijaksi ottamisen perusteisiin liittyvät muutostarpeet</i>	39
6.5	Jälkiohjauksen tehostaminen	41
6.6	Tilastoinnin kehittäminen	41
6.7	Arvio ehdotusten kustannuksista ja aikataulusta	42
	Eriävät mielipiteet työryhmän esitykseen	45
	Kirjallisuusluettelo	49
	Liitteet	51

1 Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaun kehittämisen tausta ja tavoitteet

1.1 Työryhmän asettamisen tausta ja tavoitteet

Keskeisiksi koulutuspoliittisiksi tavoitteiksi on noussut viime vuosina niin Suomessa kuin muuallakin koulutuksen talouden, tehokkuuden ja joustavuuden lisääminen. Koulutuksen kehittämisen painopisteiksi on asetettu koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2003–2008 väestön ja työvoiman koulutustason ja osaamisen kohottaminen, koulutusjärjestelmän tehokkuuden parantaminen, lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy sekä aikuisten koulutusmahdollisuuksien parantaminen. Tavoitteena on turvata perusopetuksen jälkeiset jatko-opintomahdollisuudet koko ikäluokalle. Tavoitteena on myös nopeuttaa nuorten siirtymistä koulutukseen ja työelämään kehittämällä opiskelijavalintoja, parantamalla läpäisyä ja vähentämällä moninkertaista koulutusta.

Nuorten koulutustakuun tavoitteeksi on asetettu, että vuonna 2008 vähintään 96 prosenttia perusopetuksen päättävistä oppilaista aloittaa samana vuonna lukiokoulutuksessa tai ammatillisessa koulutuksessa taikka perusopetuksen lisäopetuksessa. Ammatillisen peruskoulutuksen ja lukiokoulutuksen opiskelijavalintoja kehitetään siten, että samana vuonna perusopetuksen päättäneiden pääsy koulutukseen turvataan.

Koulutuspoliittisten tavoitteiden saavuttaminen asettaa suuria haasteita koulutus- ja hakujärjestelmän kehittämiseksi. Hakujärjestelmän uudistamisella pyritään helpottamaan hakeutumista ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen. Tarkoituksena on myös edistää koulutustarjontaan ja koulutukseen hakeutumiseen liittyvää tiedotusta, tehostaa opiskelupaikkojen käyttöä, vähentää eri toimijoiden päällekkäistyötä sekä ottaa käyttöön sähköinen haku, jolla voidaan selkeyttää opiskelijoiden ohjausta ja vähentää hakeutumiseen liittyviä virheitä.

Tämän työryhmän tehtävänä oli luoda perusteet siirtymiselle ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakujärjestelmästä toisen asteen koulutuksen sähköiseen hakujärjestelmään.

1.2 Opiskelijavalintaan kohdistuvia odotuksia eri intressinäkökulmista

Opiskelijavalinnat koskettavat vuosittain erittäin suuria määriä hakijoita ja koulutuksen järjestäjiä. Opiskelijavalinnoille ja sitä kautta myös valintajärjestelmille on asetettu eri aikoina toisistaan poikkeavia jopa keskenään ristiriitaisia tavoitteita. Niillä on yritetty samalla ratkaista myös itse koulutukseen liittyviä ongelmia. Asetetut tavoitteet ja niiden käytännön toteutus eivät aina kohtaa toisiaan toivotulla tavalla.

Opiskelijavalinnoille on asetettu eri aikoina yleisesti hyväksyttyjä tavoitteita, joita ovat yksilön perusoikeuksien kunnioittaminen, valintojen objektiivisuus ja oikeusvarmuus, valintojen tuloksellisuus yksilön, työelämän ja yhteiskunnan kannalta, hakujärjestelmän tehokkuus ja taloudellisuus, opiskelupaikkojen täytön tehostaminen, valintojen aikataulujen yhtenäistäminen, valintajärjestelmän selkeys ja julkisuus, oppilaanohjauksen tehostaminen, eri toimijatahojen yhteistyön lisääminen, koulutukseen pääsyn nopeuttaminen, keskeytysten vähentäminen, valmistumisen nopeuttaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen.

Hakijoilla, koulutuksen järjestäjillä ja oppilaitoksilla on omat toiveensa ja vaatimuksensa opiskelijavalintojen suhteen. Yhteiskunnan koulutuspoliittiset linjaukset ja työelämän odotukset asettavat myös vaatimuksia valinnoille.

Opiskelijavalintoja voidaan tarkastella eri sidosryhmien näkökulmasta, joita ovat opiskelijaksi pyrkivät (”hakijaintressi”), koulutuksen järjestäjät/oppilaitokset (”toiminnallinen intressi”), ohjaustahot (”ohjauksen intressi”), opiskelijavalintajärjestelmä (”järjestelmäintressi”), poliittiset ja koulutuspoliittiset päätöksentekijät (”koulutuspoliittinen intressi”) ja tulevat työnantajat (”työvoimaintressi”).

Eri intressipiirien näkemykset valintojen tavoitteista ja onnistumisesta saattavat selvästi poiketa toisistaan. Nykyisen yhteishakujärjestelmän uudistamisessa sähköiseksi hakujärjestelmäksi tulee eri tahojen toiveet sovittaa yhteen.

Hakijaintressi

Hakijat odottavat opiskelijavalinnoilta oikeudenmukaisuutta ja tasapuolista kohtelua. Koulutukseen ja valintoihin liittyvän tiedotuksen tulee olla selkeää ja luotettavaa. Tiedot valintaan vaikuttavista tekijöistä ja koulutuksesta tulee olla hakijoilla hyvissä ajoin, jotta koulutus- ja urasuunnitelmat voidaan tehdä harkiten ja perustellusti. Opiskelijavalinnassa tulee riittävästi ottaa huomioon hakijoiden yksilölliset näkökohdat. Opiskelijavalinnan tulosten tulee olla heidän tiedossaan mahdollisimman hyvissä ajoin. Valintajärjestelmän tulee olla hakijalle vaivaton ja joustava sekä mahdollisimman edullinen.

Toiminnallinen intressi

Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset toivovat, että opiskelijavalinnat tukevat koulutuksen yleistä kehittämistä sekä koulutuksen järjestäjien omien tavoitteiden toteutumista. Koulutuspaikat tulee saada täyteen, jotta työelämälle voidaan tuottaa riittävä määrä ammattitaitoisia työntekijöitä. Koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten tavoitteena on päästä vaikuttamaan omien opiskelijoittensa valintaan: varmistaa pyrkijöiden koulutettavuus sekä valita koulutukseen alalle ja tiettyyn koulutukseen parhaiten soveltuvat pyrkijät sekä varmistaa koko ikäluokan koulutusmahdollisuudet. Valintajärjestelmän tulee säästää koulutuksen järjestäjien voimavaroja oleellisiin kohtiin opiskelijavalinnassa.

Ohjauksen intressi

Toisen asteen koulutuksen sähköiseen hakujärjestelmään kohdistuu opinto-ohjauksen toimijoilta suuria odotuksia. Jatko-opintoihin hakeutumisen ohjaaminen on opinto-ohjaajien keskeistä työtä ja tietyltä osin jopa toiminnan sisältö. Ohjaustyötä tekevät ovat uuden hakujärjestelmän tärkeä ja jatkuva käyttäjäryhmä. Hakujärjestelmän mahdolliset puutteet ja ongelmat ilmenevät välittömästi asiakkuuden rajapinnassa, vasta välillisesti muualla. Palvelujärjestelmä parhaimmillaan voi tukea ohjausprosessia, ohjauksen arviointia, kehittää jälkiohjausta ja lisätä ohjauksen laatua. Myös järjestelmään liittyvään koulutustiedotukseen kohdistuu erityisiä odotuksia. Tiedot tulee saada selkeässä muodossa sähköisesti ja hyvissä ajoin.

Järjestelmän toimintaan liittyvät intressit

Laajat keskitetyt, atk-pohjaiset opiskelijavalintajärjestelmät edellyttävät, että tiedot toimitetaan selkeästi ja hyvissä ajoin järjestelmän käyttöön niin, että etenkin uudistukset pystytään testaamaan hyvin ennen käyttöönottoa, ja itse opiskelijavalinnat toteuttamaan virheettömästi ja aikataulujen mukaisesti. Järjestelmän ei ole mahdollista toteuttaa keskenään ristiriidassa olevia eri tahojen intressejä eikä ratkaista sellaisia koulutukseen liittyviä ongelmia, joihin opiskelijavalinnoilla ei kyetä vaikuttamaan.

Koulutuspoliittinen intressi

Opiskelijavalinnoille ja yhteishakujärjestelmälle on valtioneuvoston hyväksymissä kehittämisohjelmissa ja -suunnitelmissa, hallitusohjelmissa sekä erilaisissa kehittämistoimikunnissa ja työryhmissä asetettu lukuisia yleisiä ja ajoittain myös yksittäisiä tavoitteita. Näitä ovat haku- ja valintaprosessin yksinkertaistaminen, koulutukseen sijoittumisen nopeuttaminen, hakijalle aiheutuvien kustannusten minimointi, valintaperusteiden yhdenmukaisuuden, selkeyden ja julkisuuden lisääminen, hakijoiden oikeusturvan ja tasa-arvon turvaaminen, päällekkäisvalintojen estäminen, tyhjiksi jäävien opiskelijapaikkojen minimointi, keskeyttämisten ja moninkertaisen koulutuksen vähentäminen sekä ohjaus- ja tiedotustoimenpiteiden tehostaminen. Asetetut tavoitteet ovat ajoittain olleet vaikeasti toteutettavissa ristikkäisesti toimivien tavoitteiden vuoksi.

Työvoimaintressi

Opiskelijavalintojen tavoitteilla on ajoittain pyritty ratkaisemaan myös alueittaisia tai valtakunnallisia ongelmia. Työnantajien näkökulmasta koulutukseen tulee saada pyrkijöistä ne, joiden tuleva ammattitaito ja osaaminen vaikuttavat taatuimmalta. Toiveet saattavat olla joko kapea-alaisia yhteen koulutusammattiin tai jopa tehtävään tähtääviä tai toisaalta laaja-alaisia, mikä helpottaa työntekijöiden sopeutumista uusiin työmarkkinatilanteisiin.

2 Toimintaympäristön muutokset

Tässä luvussa esitetään ne toimintaympäristön muutoksista johtuvat kehittämistarpeet, joita työryhmä pitää tarpeellisenä ottaa huomioon yhteishakujärjestelmän uudistamisessa ja opiskelijavalintojen yleisessä kehittämisessä.

Opetusministeriön toimialan kannalta keskeisimpiä yhteiskunnallisia muutoksia lähivuosikymmeninä ovat muun muassa väestön ikärakenteen muutos ja aluekehitys, yhteiskunnan monikulttuurisuuden lisääntyminen, Euroopan unionin laajentuminen ja globalisaatio. Väestö- ja elinkeinopoliittisiin haasteisiin vastaamiseksi työuraa on tarpeen pidentää sekä sen alku- että loppupäästä sekä nopeuttaa opintoihin sijoittumista ja opiskelua.

Väestökehitys

Suomen väkiluku kääntyy Tilastokeskuksen väestöennusteen (2004–2040) mukaan laskuun vuoden 2028 jälkeen. Työikäisen väestön määrä alkaa vähetä jo ensi vuosikymmenen alussa. Työelämään siirtyvät nuoret ikäluokat ovat vuositasolla keskimäärin noin 10 000 henkeä pienempiä kuin työelämästä poistuvat ikäluokat. Peruskouluikäisten määrä vähenee vuodesta 2004 vuoteen 2010 mennessä noin 50 000 hengellä ja siitä edelleen vuoteen 2015 noin 10 000 hengellä, mutta sen jälkeen heidän määränsä kääntyy lievään kasvuun. Toisen asteen koulutuksessa olevat nuorisoiäluokat, 16–18 -vuotiaat, kasvavat lievästi vielä vuoteen 2010 asti. Korkea-asteen koulutuksen aloittavissa ikäluokissa, 19–21 -vuotiaissa, pieneneminen alkaa vuonna 2012.

Väestökehitykseen vaikuttaa myös maahanmuutto. Väestöennusteessa nettomaahanmuuton on arvioitu nousevan 5 000 hengestä 6 000 henkeen vuodessa.

Kunta- ja palvelurakenteen muutos

Valtioneuvoston päätökseen (11.3.2005) valtiontalouden kehyksissä 2006–2009 sisältyy linjaus ja toimeksianto toteuttaa kunta- ja palvelurakenneuudistus. Sisäasianministeriö asetti kunta- ja palvelurakenneuudistus -hankkeen 11.5.2005.

Hankkeen tuloksena nykyisin kuntien vastuulla olevat palvelut saavat riittävän vahvan rakenteellisen ja taloudellisen perustan niiden järjestämisen ja tuottamisen turvaamiseksi tu-

levaisuudessa siten, että palveluiden laatu ja vaikuttavuus, saavutettavuus ja tehokkuus sekä teknologinen kehittäminen on otettu huomioon. Hankkeen tehtävä on muun muassa:

- arvioida ja tehdä ehdotus kuntien vastuulla olevien lakisääteisten ja kuntien itselleen tehtäväksi ottamien palveluiden tarkoituksenmukaisista järjestämisvastuualueista. Tarkastelun kohteina ovat kuntajaotuksen muutokset ja kuntarajat ylittävä yhteistyö kaikilla aluetasoilla kunnista valtakunnantasolle saakka
- arvioida valtion ja kuntien tehtävien ja kustannusten jakoa (valtionosuusjärjestelmän uudistamisen toinen vaihe hankkeeseen soveltuvin osin) ja tehdä tarvittavat esitykset
- valmistella hankkeen toteutuksen kannalta keskeiset ja välttämättömät kuntien palveluiden järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvät normatiiviset ja lainsäädännölliset muutokset, jotka koskevat kuntien tehtäviä ja rahoitusta, kuntien palveluiden järjestämisen organisoimista, kuntien yhteistyötasoja ja yhteistyön toteuttamista sekä kuntajakoa ja kuntajaon muuttamista.

Sähköinen asiointi

Verkkopalveluista on tullut olennainen osa palvelutoimintaa. Julkisella sektorilla ovat sähköisen asioinnin mahdollisuudet ja verkkopalvelut lisääntyneet huomattavasti, ja sähköisten asiointipalvelujen järjestäminen nähdään vuonna 2003 säädetyin lain (13/2003) pohjalta viranomaisen velvollisuutena. Sähköisen asioinnin järjestämistä ohjaa hallituksen tietoyhteiskuntapolitiikka, joka vaikuttaa myös opetushallinnon toimintaympäristöön ja sähköisen asioinnin kehittämistyöhön. Tietoyhteiskuntapolitiikan tavoitteena on kilpailukyvyyn ja tuottavuuden lisäämisen ohella sosiaalisen ja alueellisen tasa-arvon edistäminen sekä kansalaisten hyvinvoinnin ja elämänlaadun parantaminen. Ohjelman avulla pyritään myös säilyttämään Suomen asema yhtenä tieto- ja viestintäteknologian johtavista tuottajista ja hyödyntäjistä. Ohjelma pyrkii myös varmistamaan, että toteutettavat toimenpiteet tukevat toisiaan.

Tyypillisiä sähköisen asioinnin toimintoja voivat olla esimerkiksi erilaiset kansalaisille tarjottavat verkkopalvelut (vireillepano, asian käsittelyn seuranta, päätöksenteko), eri viranomaisten väliset tietojen yhteiskäyttöprosessit tai organisaation omaa toimintaa palvelevat prosessit, esimerkiksi intranetit.

Sähköinen asiointi tarjoaa monia mahdollisuuksia hakujärjestelmän kehittämiselle. Ammattikorkeakoulusektorilla on koulutukseen hakeutuminen ollut sähköisesti mahdollista vuodesta 2003 lähtien ja ammatillisessa opettajankoulutuksessa vuodesta 2004 lähtien.

Valtiovarainministeriö on ohjeessaan (VM 6/01/2003, 29.9.2003) laatinut yleiset periaatteet henkilön tunnistamisesta valtionhallinnon verkkopalveluissa. Vahvaa tunnistetta tarvitaan vuorovaikutteisissa asiointipalveluissa, joissa kansalainen pääsee katselemaan omia tietojaan ja muuttamaan niitä. Käyttäjän tunnistaminen on tarpeen silloin, kun mahdolliset väärinkäytökset aiheuttavat merkittävää haittaa ja riski väärinkäytöksiin on suuri. Vahvoiksi tunnisteiksi todetaan samassa ohjeessa laatuvarmenteisiin (esim. sähköinen henkilökortti) perustuvat tunnistamismenetelmät ja pankkien tarjoama tunnistuspalvelu, joka perustuu käyttäjätunnuksiin ja vaihtuviin salasanoihin. Valtiovarainministeriö suosittelee, että vahvaa tunnistamista vaativissa palveluissa tunnistaminen rakennetaan perustumaan sekä laatuvarmennepohjaisiin tunnistamismenettelyihin että pankkien ratkaisuihin.

Haku- ja valintaprosessien toteuttamisella verkkopalveluna voidaan nähdä ainakin seuraavia etuja:

- turhan byrokratian, hallinnon sekä toiminnan moniportaisuuden väheneminen
- tieto saadaan sähköisessä muodossa sen alkuperäisestä lähteestä
- mikäli käytetään vahvaa tunnistetta avoimuus ja hakuprosessin läpinäkyvyys lisääntyvät ja hakijoiden oikeusturva paranee, kun hakija pystyy seuraamaan oman hakemuksensa etenemistä verkossa olevassa hakupalvelussa ja hän pystyy tarvittaessa korjaamaan itse havaitsemiaan virheitä
- sähköisessä hakupalvelussa voidaan hyödyntää entistä tehokkaammin keskitettyjä sähköisiä järjestelmiä
- palvelujen laatu paranee (yhellä sähköisellä hakulomakkeella voidaan hakea kaikkeen koulutukseen, tietojen virheettömyys ja luotettavuus kasvaa ja palvelujen saatavuus lisääntyy, koska hakuaikana hakeminen on mahdollista joka päivä ympäri vuorokauden ja hakeminen muuttuu ajasta ja paikasta riippumattomaksi)
- yhteistyömahdollisuus hakijapalvelujen kehittämiseen lisääntyy muiden opiskelijavalintajärjestelmien kanssa
- koulutustiedotusta voidaan helpommin kehittää entistä reaaliaikaisemmaksi
- mahdollisuus kehittää tilastotuotantoa siten, että tiedot saadaan entistä nopeammin, helpommin ja kattavammin.

Tietoturvan ja tietojen oikeellisuuden turvaaminen ja yhtenäisistä toimintatavoista sopiminen eri toimijatahojen kesken ovat edellytyksenä sähköisen hakujärjestelmän toimivuudelle.

Verkkopalvelut ja sähköinen asiointi asettavat vaativia haasteita järjestelmien laitteistoille ja laitteistojen arkkitehtuurille. Palvelimilta vaaditaan korkeaa käytettävyyttä, hyvää suorituskykyä, joustavuutta, helppoa hallittavuutta ja kattavaa tietoturvaa. Sovelluspalvelimen tulee toimia saumattomasti yhteen tietokannan kanssa. Kun volyymit ovat suuria, sovelluspalvelinalustan tulee sisältää korkean käytettävyyden ominaisuuksia (muun muassa kuormituksen jakaminen). Myös käyttäjätietojen hallinta ja tietoturva korostuvat verkkopalveluissa. Siksi riittävä resursointi koko teknisen kapasiteetin rakentamiseen ja ylläpitoon ja myös henkilöstöön on tärkeää.

Kansainvälistyminen

EU:n Lissabonin strategian tavoitteena on luoda Euroopasta maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin tietoon perustuva talous vuoteen 2010 mennessä. Tavoitteeseen pyritään edistämällä talouskasvua, luomalla uusia ja parempia työpaikkoja, kehittämällä osaamista ja innovaatiotoimintaa sekä lisäämällä sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Ammatillisen koulutuksen osalta tähän tavoitteeseen pyritään lisäämällä yhteistyötä EU:n sisällä niin sanotussa Kööpenhaminan prosessissa. Prosessin tavoitteena on edistää ammatillisen koulutuksen laadun kehittämistä, ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden ja tutkinnon suorittajien liikkuvuutta sekä parantamalla ammatillisen koulutuksen vetovoimaa.

Talouden globalistuminen merkitsee yhä syvenevää maailmanlaajuista työnjakoa ja kiristyvää kilpailua. Tästä seuraa muutoksia työelämän rakenteisiin, ammatteihin ja osaamistarpeisiin. Työvoiman liikkuvuuden odotetaan lisääntyvän. Nämä kehitystrendit vaikutta-

vat osaltaan koulutusjärjestelmän kehittämiseen ja sitä kautta opiskelijoiden rekrytointiin. Myös maantieteelliset rajat ylittävän koulutustarjonnan ennakoidaan lisääntyvän Suomessa. Eurooppalaisen koulutus- ja tutkimusalueen syntyminen tukee osaltaan tätä kehitystä.

Opiskelijavalintojen tulisi tukea sitä, että koulutusjärjestelmä voi nopeasti reagoida muuttuviin osaamis- ja työelämätarpeisiin niin kansallisesta kuin kansainvälisestä näkökulmasta ja tukea kansainvälistymiselle asetettuja tavoitteita. Mahdollisuuksien mukaan tulisi pyrkiä yhtenäistämään ulkomaisella todistuksella hakevien valintaperusteita ja -menettelyjä. Valintajärjestelmän kehittämisessä on varauduttava myös maahanmuuttajien ja ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kasvuun.

3 Muita yhteishaku-järjestelmiä

Ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmä (AMKYH)

AMKYH perustuu ammattikorkeakoululakiin (351/2003), lakiin opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä (1058/1998 ja 547/2002) ja asetukseen ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmästä (353/2003). Rekisterinpitäjänä toimii Opetushallitus, joka vastaa yhteishaun valtakunnallisesta toteutuksesta. Opetushallitus antaa ammattikorkeakouluille ohjeita yhteishaun toteutuksesta ja tiedottaa koulutukseen hakeutumisesta julkaisemalla vuosittain hakijoille tarkoitetut valtakunnalliset valintaoppaat.

Yhteishaun käytännön toteutuksesta vastaavat ammattikorkeakoulut huolehtimalla hakemusten vastaanottamisesta ja käsittelystä sekä hakijoiden neuvonnasta. Ammattikorkeakoulujen opiskelijavalinta tapahtuu yhteishaun avulla lukuun ottamatta vieraskielistä koulutusta ja aikuiskoulutusta. Parhaillaan kuitenkin selvitetään mahdollisuutta liittää myös nämä koulutuksen alueet yhteishakujärjestelmään tai tehdä niille omat yhteishakujärjestelmänsä.

Yhteishaku toteutetaan valtakunnallisesti keskitetyn tietojärjestelmän, yhteishakurekisterin avulla. Nykyisin hakeminen tapahtuu pääasiassa (85 %) sähköisen haun kautta, joka otettiin käyttöön keväällä 2003. Ammattikorkeakouluihin haetaan yhdellä valtakunnallisella hakulomakkeella. Hakutoiveita voi olla neljä, jotka hakija asettaa ensisijaisuusjärjestykseen. Järjestystä ei voi muuttaa hakuajan päättymisen jälkeen. Valinnan tulos ilmoitetaan kirjeellä, johon hyväksytyille liitetään opiskelupaikan vastaanottamislomake. Mikäli hakija ei tule yhteishaussa valituksi, hänelle lähetetään yhteishakujärjestelmästä kirje, jossa kerrotaan, onko hän päässyt varasijalle ja kuinka paljon pisteitä hän on valinnassa saanut. Samalla hakijalle tiedotetaan kaikista yhteishaussa vapaiksi jääneistä opiskelupaikoista, joihin hän voi vielä hakeutua.

Yhteishaun aikatauluista päättää opetusministeriö. Opetushallitus vastaa yhteishaun valtakunnallisesta toteuttamisesta, tiedottamisesta ja ohjeistuksesta. Ammattikorkeakoulut päättävät valintaperusteista, valintakokeiden järjestämisestä ja opiskelijaksi ottamisesta.

Ammatillisen opettajankoulutuksen yhteishakujärjestelmä (AMKOPE)

Ammatillista opettajankoulutusta, ammatillista erityisopettajankoulutusta ja ammatillista opinto-ohjaajakoulutusta järjestäviin opettajakorkeakouluihin on vuodesta 2003 lähtien

ollut käytössä yhteishaku. Yhteishakujärjestelmän rekisterinpitäjänä toimii Opetushallitus. Vuodesta 2004 alkaen hakulomakkeen on voinut täyttää ja lähettää verkossa. Tätä mahdollisuutta käytti keväällä 2005 90 % hakijoista.

Ulkomaisia toisen asteen hakujärjestelmiä

Ruotsissa gymnasieskolanin (toinen aste) kohdalla sekä valintaperusteet että valinnat ja hakemiset hoidetaan kunnittain. Vuosittain päätetään muutamista ns. valtakunnallisista koulutuksista, joihin voi hakea koko valtakunnan alueelta. Tänä vuonna on avattu uusi toisen asteen koulutuksen portaali, *www.utbildningsinfo.se*, josta voi helposti hakea tietoa eri koulutuksista toisella asteella, mutta esim. mitään sähköisiä hakujärjestelmiä ei ole kehitelty. Korkeakoulusektorilla sen sijaan toimii myös valtakunnallinen sähköinen hakujärjestelmä.

Norjassa on käytössä valtakunnallinen sähköinen hakujärjestelmä ja vain muutamissa lääneissä on mahdollista enää edes hakea paperilomakkeella. Lääninhallitukset hoitavat hakuun ja valintoihin liittyvät käytännön asiat ja käytössä ovat myös valtakunnalliset valintaperusteet. Kaikki hakemukseen liitettävät asiakirjat pitää kuitenkin lähettää postitse. Sähköinen hakujärjestelmä on osoitteessa *www.vigo.no*. Järjestelmän kautta jaetaan etukäteen kaikille peruskoulun oppilaille omat hakutunnukset. Ne, jotka hakevat koulun ulkopuolelta saavat oman hakutunnuksensa antaessaan syntymä- ja henkilötunnuksensa järjestelmän avaussivulla.

Tanskassa koulutukseen voi hakea kokonaan sähköisesti (sähköisellä allekirjoituksella) tai osittain sähköisesti (eli käyttäen hyväkseen sähköisen järjestelmän tarkistussysteemejä, valintalistoja ym.), jolloin hakemus tulostetaan, allekirjoitetaan ja lähetetään postitse. Kolmas käytössä oleva hakutapa on perinteinen paperilomake. Hakemukset osoitetaan ensimmäisenä hakutoiveena olevalle oppilaitokselle. Tanskan järjestelmään sisältyvät sekä toisen asteen että korkea-asteen koulutukset ja hakujärjestelmät.

4 Opiskelijaksi ottamisen perusteet ammatillisessa koulutuksessa ja lukioskoulutuksessa

4.1 Opiskelijaksi ottamisen perusteet ammatillisessa koulutuksessa

Opiskelijaksi ottamisen perusteista säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 27 §:ssä.

Ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen voidaan ottaa henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Opiskelijaksi voidaan myös ottaa henkilöitä, joilla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan riittävät edellytykset koulutuksesta suoriutumiseen. Opiskelijaksi ei voida ottaa henkilöä, jonka sairaus tai vamma on ilmeisesti esteenä koulutukseen osallistumiselle. Koulutuksen järjestäjä voi suunnata osan ammatillisen peruskoulutuksen tarjonnasta lukion tai ylioppilastutkinnon suorittaneelle.

Opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa on lisäksi säädetty opetusministeriön asetuksella (167/2002). Uusia perusteita on sovellettu heinäkuun 2004 jälkeen alkaneeseen koulutukseen. Valintaperusteasetusta on muutettu opetusministeriön asetuksella (1248/2003), joka tuli voimaan tanssialan perustutkintoon, musiikkialan perustutkintoon ja liikunnanohjauksen perustutkintoon johtavan koulutuksen osalta 1.1.2004 lukien. Muilta osin muutokset tulivat voimaan 1.1.2005 lukien.

Opiskelijaksi ottamisen perusteita sovelletaan siitä riippumatta, onko koulutus mukana yhteishakujärjestelmässä vai ei.

Opiskelijaksi ottamiseen vaikuttavat aikaisempi yleinen koulumenestys ja painotettavat arvosanat, ammatillista koulutusta koskeva hakutoivejärjestys, työkokemus ja sukupuoli. Suoraan perusopetuksesta tai perusopetuksen lisäopetuksesta hakevat saavat lisäpisteitä valinnassa. Uusissa valintaperusteissa lisättiin yleisen koulumenestyksen painoarvoa ja vähennettiin valintakokeen painoarvoa, poistettiin hakijan ikään perustuvat etusijat, lisättiin taito- ja taideaineiden painoarvoa sekä muutettiin alakohtaista työkokemusta koskeva vaatimus yleiseksi työkokemukseksi.

Lukion oppimäärän tai ylioppilastutkinnon suorittaneiden osalta noudatetaan yhdenmukaisia valintaperusteita perusopetuksen oppimäärän suorittaneiden kanssa yleisen koulumenestyksen, hakutoiveiden, sukupuolen ja valintakokeiden osalta.

Koulutuksen järjestäjä päättää muista opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä mahdollisesta pääsy- tai soveltuvuuskokeen järjestämisestä. Hakijoihin on sovellettava yhdenvertaisia perusteita.

4.2 Opiskelijaksi ottamisen perusteet lukiokoulutuksessa

Lukiokoulutukseen (L 629/1998) voidaan ottaa henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Opiskelijaksi voidaan ottaa myös henkilö, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää, mutta jolla katsotaan muutoin olevan riittävät edellytykset lukio-opinnoista suoriutumiseen. Koulutuksen järjestäjä päättää muista opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä mahdollisesti järjestettävistä pääsy- tai soveltuvuuskokeista. Opiskelijaksi voidaan ottaa myös sellainen henkilö, jonka tarkoituksena on ainoastaan yhden tai useamman lukion oppimäärään kuuluvan oppiaineen suorittaminen.

Opetusministeriön päättämien lukion opiskelijaksi ottamisen perusteiden mukaan (1202/1998) silloin, jos nuorille tarkoitettuun lukiokoulutukseen hakeutuvia on enemmän kuin täytettäviä opiskelupaikkoja, opiskelijat otetaan lukioon perusopetuksen tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän päättötodistuksen taikka lisäopetuksesta annetun todistuksen äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen, vieraitten kielten, uskonnon tai elämänskatsomustiedon, historian ja yhteiskuntaopin, matematiikan, fysiikan, kemian, biologian ja maantiedon arvosanojen keskiarvon osoittamassa järjestyksessä. Keskiarvo lasketaan sadasosan tarkkuudella. Opiskelijat otetaan erikseen suomenkieliseen ja ruotsinkieliseen koulutukseen.

Jos samalla koulutuksen järjestäjällä on useita oppilaitoksia, koulutuksen järjestäjä päättää, sovelletaanko valintaperusteita erikseen kussakin oppilaitoksessa. Koulutuksen järjestäjät voivat myös sopia keskenään, että opiskelijat otetaan niiden oppilaitoksiin yhteisessä valinnassa. Tällöin kaikkia alueen lukioita tarkastellaan valinnassa yhtenä kokonaisuutena, johon koulutuksen järjestäjä ottaa opiskelijat ja sijoittelee heidät alueen eri lukioihin riippumatta yhteishaussa ilmoitetusta hakijoiden koulukohtaisesta hakutoiveesta. Mikäli hakija ei pääse hakutoiveidensa mukaiseen lukioon, mutta hänen keskiarvonsa riittää johonkin koulutuksen järjestäjän muuhun lukioon, hänelle tarjotaan kyseisestä lukiosta aloituspaikkaa riippumatta hakutoiveesta, joka on voinut olla muun lukiokoulutusta antavan oppilaitoksen ohella myös ammatillinen koulutus. Käytännössä osa koulutuksen järjestäjistä toteuttaa kuitenkin sovellettua mallia, jossa pyritään takaamaan kaikille alueen lukiokoulutukseen hyväksytyille aloituspaikka ja sen ohella ottamaan huomioon myös opiskelijoiden hakutoiveet.

Koulutuksen järjestäjät voivat sopia myös ministeriön opiskelijaksi ottamispäätöksen mukaisesti keskenään yhteisestä valinnasta. Mikäli näin menetellään, asettaa lukiolain (629/1998) 19 § opiskelijan vapaasta lukioon hakeutumisesta rajoitteita valintamenettelyille. Opiskelijan kotikunta ei esimerkiksi saa olla valinnan kriteerinä ja esteenä lukiovalinnalle.

Hakijan oikeusturvan selkiyttämiseksi olisi perusteltua säätää lukiokoulutuksen opiskelijaksi ottamista koskevassa opetusministeriön asetuksessa, että koulutuksen järjestäjän hakutoiveyksiköt ja valintayksiköt (oppilaitos tai muu koulutuksen järjestäjän päättämä

valinta-alue) olisivat vastaavat. Päätös käytettävästä valintayksiköstä (oppilaitos vai laajempi valinta-alue) jäisi edelleen koulutuksen järjestäjän päätettäväksi.

Jos koulutuksen järjestäjä käyttää opiskelijavalinnassa pääsy- tai soveltuvuuskokeita, saadaan kokeiden tulokset ottaa valinnassa huomioon siten, että niiden vaikutus on enintään puolet enimmäispistemäärästä.

Otettaessa opiskelijoita lukiokoulutukseen, jossa noudatetaan opetussuunnitelmaa, jossa painotetaan yhtä tai useampaa oppiainetta, voidaan edellä mainittua keskiarvoa laskettaessa ottaa huomioon myös muiden opetuksessa painotettujen oppiaineiden arvosanat koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Koulutuksen järjestäjä voi ottaa huomioon myös hakijan muun koulutuksen, harrastukset tai muita lisänäyttöjä. Edellä todettujen lisänäyttöjen vaikutus yhdessä mahdollisten kokeiden kanssa ei saa ylittää puolta enimmäispistemäärästä.

Koulutuksen järjestäjä päättää aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen ottamisen perusteista. Alle 18-vuotias hakija saadaan ottaa tässä momentissa tarkoitettuun koulutukseen kuitenkin ainoastaan hakijaan liittyvästä erityisestä syystä. Samoin koulutuksen järjestäjä päättää lukiolain 20 §:n 3 momentissa tarkoitettujen aineopiskelijoiden ottamisen perusteista.

5 Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakujärjestelmän nykytila ja kehittämistarpeita

5.1. Tilastotietoja koulutukseen hakeutumisesta ja pääsystä

Hakijamäärät ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaussa ovat viime vuosina olleet kevään haussa runsaat 85 000 hakijaa (vuonna 2005 85 798) ja syksyn haussa noin 3 000 hakijaa (vuonna 2005 2 826). Hakijoista koulutukseen on valittu kevään haussa runsaat 70 000 (vuonna 2005 72 974) ja syksyn haussa noin 2 000 (vuonna 2005 1 715). Vuosittain ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaussa on jälkihakijat mukaan lukien yhteensä runsaat 90 000 hakijaa (vuonna 2004 alkaneeseen koulutukseen 92 189).

Yhteishaussa on mukana nuorille tarkoitettu koulutus ja pääosa koulutukseen hakeneista ja valituista on alle 20-vuotiaita. Vuosittain yhteishaussa koulutukseen hakee kuitenkin noin 3 000 yli 25-vuotiasta, joita valitaan koulutukseen noin 2000.

Taulukko 1. Kevään 2005 yhteishaussa hakeneet ja valitut iän ja pohjakoulutuksen mukaan¹

	Pohjakoulutus					
	Peruskoulu ²		Ylioppilastutkinto tai lukion oppimäärä		Kaikki yhteensä	
Ikä	Hakeneet	Valitut	Hakeneet	Valitut	Hakeneet	Valitut
alle 20 v.	70 846	63 660	1 486	1 015	72 332	64 675
20–24 v.	5 509	3 164	4 851	3 181	10 360	6 345
yli 24 v.	1 855	1 168	1 251	786	3 106	1 954
Yhteensä	78 210	67 992	7 588	4 982	85 798	72 974

¹ Lähde: Opetushallitus.

² Sisältää myös ne, joiden pohjakoulutustieto on "tuntematon".

Yhteishaussa hakevien perusopetuksen päättöluokkalaisten määrä riippuu ennen kaikkea ikäluokan koosta. Vuosittain noin 1 000–1 500 perusopetuksen päättöluokkalaista ei hae yhteishaussa koulun päättymisvuoden keväällä. Yhteishaussa koulutukseen valitaan ikäluokasta runsaat 90 %.

Taulukko 2. Perusopetuksen päättöluokkalaiset kevään yhteishauissa vuosina 2001–2005³

Yhteishaun ajankohta	Perusopetuksen päättöluokka- laisten määrä	Yhteis- haussa hakeneet	Yhteishaussa hakematta jättäneet	Yhteis- haussa valitut
Kevät 2001	64 076	62 734	1 342	59 095
Kevät 2002	61 543	60 469	1 074	57 770
Kevät 2003	60 903	59 763	1 140	57 372
Kevät 2004	63 974	62 473	1 501	59 134
Kevät 2005	63 894	62 493	1 401	59 530

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaussa on kevään haussa ollut viime vuosina tarjolla vajaat 90 000 aloituspaikkaa. Keväällä 2005 niitä oli noin 88 500, joista 46 100 ammatillisessa koulutuksessa, 40 700 lukiokoulutuksessa ja 1 700 muussa yleissivistävässä koulutuksessa. Syksyn hauissa aloituspaikkoja on ollut runsaat 3 000. Syksyn 2005 haussa oli noin 3 200 aloituspaikkaa, joista 3 000 ammatillisessa koulutuksessa ja 200 yleissivistävässä koulutuksessa.

Koulutuksen järjestäjät voivat tarjota osan ammatillisen peruskoulutuksen aloituspaikoista ylioppilaille. Tarjottuja aloituspaikkoja on kevään yhteishaussa ollut vuosittain noin 7 000 (keväällä 2005 7 148). Hakijoita ylioppilaiden aloituspaikoille on ollut suurin piirtein sama määrä kuin tarjottuja paikkoja (keväällä 2005 7 088).

Liitteissä 1–4 on tilastotauluja koulutukseen hakeutumisesta ja pääsystä, uusista opiskelijoista ja perusopetuksen päättöluokkalaisten sijoittumisesta koulutukseen.

Yhteishaun ulkopuolella olevaan nuorten koulutukseen hakeneista ei ole saatavilla tilastotietoja. Hakijoita on vuosittain arviolta muutama tuhat. Tutkintotavoitteisen aikuiskoulutuksen (osa lukiokoulutuksesta, näyttötutkintoon valmistava ammatillinen peruskoulutus, ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutus, suuri osa oppisopimuskoulutuksesta) aloitti vuonna 2003 noin 45 000 opiskelijaa. Näihin koulutuksiin hakeneiden määrä on kuitenkin asiantuntija-arvioiden mukaan selvästi suurempi.

5.2 Säädöspohja

5.2.1 Yhteishakua koskevat säännökset

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen opiskelijavalinta tapahtuu yhteishaun avulla opiskelijavalintarekisteriä käyttäen. Opiskelijavalintarekisteristä ja sen käyttötarkoituksesta, tietosisällöstä, tietolähteistä ja tietojen luovuttamisesta säädetään opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetussa laissa (1058/1998). Opiskelijavalintarekisteriin kuuluvat yliopistojen hakija- ja opinto-oikeusrekisteri, ammattikorkeakoulujen yhteishaku-

³ Lähde: Opetushallitus.

rekisteri sekä ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakurekisteri. Opiskelijavalintarekisteriä käytetään opinnoista ja opiskelijavalinnoista tiedottamiseen, koulutukseen hakeutumisen ja opiskelijavalinnan järjestämiseen, opiskelijavalintaa varten tarpeellisten tietojen antamiseen koulutuksen järjestäjille, tiedottamiseen koulutusmahdollisuuksista opiskelupaikkaa vaille jääneille hakijoille sekä tietojen tuottamiseen hakijoista ja opiskelijaksi otetuista koulutusjärjestelmän seurantaan ja arviointia varten. Opiskelijavalintarekisteriä ylläpitää Opetushallitus. Lääninhallitukset osallistuvat ammatillisen koulutuksen ja lukio-koulutuksen yhteishakurekisterin ylläpitoon Opetushallituksen lukuun.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen hakumenettelystä on voimassa mitä siitä asetuksella säädetään ja sen nojalla tarvittaessa määrätään (lukiolain 19 § ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 26 §). Lain tasolla ei ole säädetty mitään muuta kuin toimivallasta säätää asetuksella. Yhteishakua koskevilla säännöksissä ei ole menettelytapoihin liittyviä säännöksiä, vaan tältä osin sovelletaan hallintolain (434/2003) säännöksiä. Yhteishakumenettelyssä käytettävästä henkilörekisteristä ja sen käyttötarkoituksesta, tietosisällöstä, tietolähteistä ja tietojen luovuttamisesta on säädetty opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetussa laissa (1058/1998).

Hakumenettelystä ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen säädetään ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakujärjestelmästä annetussa asetuksessa 1197/1998 (lukiolain 19 § ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 26 §, opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 11 §). Asetuksessa määritellään yhteishakujärjestelmän soveltamisala, yhteishaun tarkoitus, yhteishaun järjestämisvastuu ja yhteishakurekisteri. Yhteishakuasetuksen mukaan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakujärjestelmä on keskitetty tietojärjestelmä, jonka avulla

- hakeudutaan koulutukseen
- huolehditaan tarjolla olevan koulutuksen tiedottamisesta
- välitetään koulutuksen järjestäjille opiskelijaksi ottamisessa tarvittavat tiedot
- tuetaan valitsematta jääneiden hakeutumista muuhun koulutukseen sekä
- tuotetaan tietoa hakijoista ja koulutukseen otetuista koulutusjärjestelmän toiminnan seurantaan ja arviointia varten.

Yhteishakujärjestelmää sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkeen ammatilliseen peruskoulutukseen ja lukiokoulutukseen.

Yhteishakujärjestelmää ei sovelleta (asetuksen 1 §) otettaessa opiskelijoita oppisopimus-koulutuksena järjestettävään ammatilliseen peruskoulutukseen. Opetusministeriö voi lisäksi päättää, miltä muilta osin yhteishakujärjestelmää ei tarvitse soveltaa otettaessa opiskelijoita ammatilliseen peruskoulutukseen tai lukiokoulutukseen. Opetusministeriö voi myös päättää koulutuksen järjestäjän hakemuksesta, ettei opiskelijaksi ottamista joltain osin suoriteta yhteishaun avulla.

Opetusministeriö ei ole nyt voimassa olevien säännösten aikana tehnyt soveltamisalaa koskevia päätöksiä. Aikaisempaan käytäntöön ja päätöksiin perustuen yhteishakua ei sovelleta tällä hetkellä muun muassa aikuisten lukiokoulutukseen, Helsingin Saksalaiseen kouluun, Steinerkouluihin, ammatilliseen peruskoulutukseen, joka on tarkoitettu ensisijaisesti aikuisille, näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavaan koulutukseen eikä ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavaan koulutukseen, ammatillisiin erityisoppilaitoksiin (ellei koulutuksen järjestäjä ole päättänyt toisin),

tanssialan perustutkintoon, musiikkialan perustutkintoon tai liikunnanohjauksen perustutkintoon johtavaan koulutukseen eikä vieraskieliseen koulutukseen.

Yhteishakujärjestelmän soveltamisalaa voidaan myös opetusministeriön päätöksellä laajentaa edellä todetusta.

Yhteishakuasetuksessa säädetään yhteishaun järjestämisvastuusta (Opetushallituksen, lääninhallituksen ja koulutuksen järjestäjien tehtävistä yhteishaussa).

Opetusministeriö päättää koulutuksen järjestämisluvista ja niihin sisältyvistä koulutus-tehtävistä. Luvassa määrätään keskeisistä koulutuksen järjestämiseen liittyvistä asioista, kuten koulutusaloista, tutkinnoista sekä enimmäisopiskelijamääristä. Opetusministeriö päättää lisäksi opiskelijaksi ottamisen perusteista ja voi antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä yhteishakuasetuksen täytäntöönpanosta ja soveltamisesta.

Opetushallitus on yhteishakujärjestelmän rekisterin pitäjä, joka vastaa rekisterin kokoamisesta ja pitämisestä, valtakunnallisesta toteutuksesta, valtakunnallisen tiedotuksen järjestämisestä (koulutusoppaat, syksyn hakuohjeet, hakulomakkeet, lehti-ilmoitukset, lehdistötiedotteet jne.), järjestelmän kehittämisestä ja järjestelmän valtakunnallisista kustannuksista. Lisäksi Opetushallitus ohjaa yhteishaun alueellista toteutusta.

Opetushallitus päättää yhteishakuasetuksen 3 §:n mukaan yhteishaun aikataulusta. Hakijat voivat tarkistaa itseään koskevat rekisteritiedot Opetushallituksesta.

Lääninhallitus osallistuu rekisterin pitoon Opetushallituksen lukuun (vastaa rekisterin kokoamisesta ja pitämisestä alueellaan). Lääninhallitus vastaa yhteishaun alueellisesta toteuttamisesta. Lääninhallitus huolehtii hakulomakkeiden vastaanottamisesta, käsittelystä ja säilyttämisestä, yleisestä tiedottamisesta ja käytännön järjestelyistä alueellaan. Lääninhallituksen tehtävänä on edistää yhteistyössä kuntien, perusopetuksen oppilaanohjauksen ja työhallinnon kanssa opiskelupaikkaa vaille jääneiden hakeutumista vapaiksi jääneille paikoille tai muuhun koulutukseen. Lääninhallitus tiedottaa valinnan tuloksista valitsematta jääneille kirjeellä, joka sisältää tiedot hakijan saamista valintapisteistä sekä varasijoista, joille hän on päässyt. Kirjeeseen liitetään myös koko maan kattava luettelo vapaista opiskelupaikoista. Lääninhallitus vastaa osasta järjestelmän alueellisista kustannuksista.

Koulutuksen järjestäjä ottaa opiskelijat (tekee ottamista koskevat päätökset ja ilmoittaa päätöksestä valituille) ja ilmoittaa Opetushallituksen oppilaitostietojärjestelmään koulutustarjontaa, opiskelijaksi ottamisen perusteita yms. koskevat tiedot. Koulutuksen järjestäjä vastaa myös pääsy- ja soveltuvuuskokeiden käytännön järjestelyistä.

5.2.2 Hallintolain soveltaminen opiskelijavalinnoissa

Hallintolain (434/2003) tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa sekä oikeusturvaa hallintoasioissa. Hallintolakia sovelletaan muun muassa valtion viranomaisissa sekä kunnallisissa viranomaisissa. Hallintolaki on niin sanottu toissijainen laki: jos muussa laissa on hallintolaista poikkeavia säännöksiä, niitä sovelletaan hallintolain sijasta.

Päätökseen, joka koskee opiskelijaksi ottamista, haetaan muutosta lääninhallitukselta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (nykyisin hallintolaissa) säädetään (lukiolain 34 §:n 2 momentin 1 kohta ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:n 2 momentin 1 kohta). Kyseessä on hallintovalitus opiskelijaksi ottamista koskevasta päätöksestä. Valituksen tekeminen edellyttäne kirjallista päätöstä. Etelä-Suomen lääninhallitus on ratkaisussaan 1.11.2004 (eslh-2004-05368/op-13) katsonut, että kunkin oppilaitoksen osalta on annettava päätös sekä opiskelupaikan saaneille että niille, joita ei ole hyväksytty opiskelemaan.

Hallintolain 43 §:n mukaan päätös on annettava kirjallisesti, lain 44 §:stä ilmenevät tarkemmin seikat, jotka kirjallisesta päätöksestä on ilmentävä. Hallintopäätös on pääsään-

toisesti perusteltava. Hallintolain 45 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan päätöksen perustelut voidaan kuitenkin jättää esittämättä, jos päätös koskee vapaaehtoiseen koulutukseen ottamista. Päätöksen tekijä voi niin halutessaan myös perustella päätöksen. Ei voitane pitää opiskelijan oikeusturvan kannalta perusteltuna, että opiskelijaksi ottamista koskevat päätökset tehtäisiin pääsääntöisesti perustelematta. Valituksen tekemisen kannalta perustelut lienevät tarpeen.

Hallintolain 47 §:n mukaan päätökseen, johon saa hakea muutosta valittamalla on liitettävä valitusosoitus, josta ilmenee valitusviranomainen, viranomainen, jolle valituskirjelmä on toimitettava sekä valitusaike.

Hallintolain 55 §:n mukaan viranomaisen on annettava tekemänsä päätös viipymättä tiedoksi asianosaisille. Tiedoksianto yksityiselle toimitetaan henkilölle itselleen tai tämän lailliselle edustajalle. Jos tiedoksiannon vastaanottajalla ja tämän edustajalla on molemmilla oikeus käyttää puhevaltaa, tiedoksianto on annettava kummallekin erikseen. Tiedoksiannoksen merkitys korostuu erityisesti valituskelpoisten päätösten kohdalla.

Hallintolain 59 §:n mukaan tavallinen tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle. Kirjeellinen tiedoksianto on riittävä laajoissa tiedoksiannoissa. Opiskelijaksi ottamista koskevat päätökset eivät edellytä pääsääntöisesti todisteellista tiedoksiantoa, mutta koulutuksen järjestäjä voi harkintansa mukaan sitä käyttää.

Ammatillisessa koulutuksessa hakijalle ilmoitetaan pääsääntöisesti opiskelijaksi ottamisesta kirjallisesti. Lukiokoulutuksessa opiskelijaksi ottamisesta ilmoitetaan yleisemmin esimerkiksi oppilaitoksen ilmoitustaululla ja/tai Internetissä.

Koulutuksen järjestäjällä on oikeus päättää tiedoksiannottavasta (kirjallinen tai yleistiedoksianto.) Yleistiedoksiantoa käytettäessä on noudatettava hallintolain 62 §:n säännöksiä asiakirjan nähtävillä asettamisesta. Pelkästään oppilaitoksen ilmoitustaululla ja/tai Internetissä tapahtuva ilmoittaminen ei täytä hallintolain vaatimuksia.

Hallintolain 62 §:n mukaan yleistiedoksiannossa asiakirja pidetään määrätyn ajan vastaanottajan nähtävillä viranomaisessa. Asiakirjan nähtävillä asettamisesta on ilmoitettava virallisessa lehdessä ja sen lisäksi viranomaisen ilmoitustaululla tai sellaisessa sanomalehdessä, josta vastaanottajan voidaan otaksua parhaiten saavan tiedon. Ilmoituksessa on todettava, että tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä ilmoituksen julkaisemisesta virallisessa lehdessä.

Etelä-Suomen lääninhallitus on edellä mainitussa ratkaisussaan katsonut, että lukion opiskelijaksi ottamisessa voidaan käyttää yleistiedoksiantoa silloin, kun vastaanottajia on yli kolmekymmentä.

Laissa ei ole säännöksiä nähtävillä oloa koskevasta ajasta. Määräajan on oltava kuitenkin kohtuullinen, vähintään seitsemän päivää.

Koulutusta koskevassa lainsäädännössä ja yhteishakujärjestelmää koskevissa säännöksissä ei ole vajaavaltaisen puhevaltaa eikä holhoojan kuulemista koskevia säännöksiä. Vajaavaltaisen oikeus hakulomakkeen allekirjoittamiseen määräytyy näin ollen hallintolain nojalla. Hakulomakkeen allekirjoittavat nykyisin hakija ja huoltaja.

Vajaavaltaisella on oikeus hallintolain 14 §:n mukaan yksinään käyttää puhevaltaa asiassa, joka koskee alaikäisen henkilöä taikka henkilökohtaista etuutta tai oikeutta.

Viisitoista vuotta täyttäneellä alaikäisellä ja hänen huoltajallaan tai muulla laillisella edustajallaan on oikeus erikseen käyttää puhevaltaa asiassa, joka koskee alaikäisen henkilöä taikka henkilökohtaista etua tai oikeutta. Koulutukseen hakeutumista voidaan pitää tällaisena henkilöä koskevana asiana.

Hallintolain 14 §:n nojalla voidaan katsoa, että 15 vuotta täyttänyt voi allekirjoittaa hakulomakkeen itsenäisesti. Hallintolain 35 §:n nojalla huoltajaa on kuitenkin kuultava, jos

kuuleminen on tarpeen päämiehen edun vuoksi tai selvittämiseksi.

Hakulomakkeessa nykyisin edellytettyä huoltajan allekirjoitusta voidaan perustella hallintolain mukaisella kuulemisella. Itse haku ei kuitenkaan edellytä huoltajan allekirjoitusta. Voitaneen pitää perusteltuna, että huoltajaa kuitenkin kuullaan.

Huoltaja voi lain mukaan periaatteessa allekirjoittaa hakulomakkeen yksinäänkin. Tällöin alaikäistä tulisi aina kuulla. Tätä voitaisiin perustella tulkinnanvaraisissa tapauksissa myös perustuslain 6.3 §:llä, jonka mukaan lasten tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti, sekä lapsen oikeuksia koskevalla yleissopimuksella (SopS 60/1991). Sen 12 artiklan mukaan lasta tulee kuulla iän ja kehitystason mukaan häntä itseään koskevissa hallinnollisissa ja oikeudellisissa ratkaisuissa.

Sähköistä asiointia virananomistoiminnassa koskeva laki on tullut voimaan 1.2.2003. Lain 9 §:n mukaan viranomaiselle saapunutta sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiankirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä. Näin ollen sähköistä hakemusta ei tarvitsisi pääsääntöisesti allekirjoittaa. Sähköisessä haussa hakijalla, etenkin perusopetuksen päättöluokkalaisella tulee olla mahdollisuus täydentää jo rekisterissä olevia tietojaan. Mikäli hakijalle annetaan oikeus muuttaa hakemuksessa olevia tietojaan, tarvitaan vahvan tunnusteen käyttämistä. Toinen vaihtoehto on, että hakija ottaa yhteyttä hakemuksen vastaanottajaan halutessaan muuttaa tietojaan.

5.3 Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen nykyinen yhteishakurekisteri

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakurekisteriin talletetaan opiskelijoita otettaessa tarvittavat tiedot yhteishakujärjestelmän soveltamisalaan kuuluvasta koulutuksesta ja mainittuun koulutukseen hakeutuvista siten kuin asianomainen ministeriö tarvittaessa tarkemmin määrää. Rekisteri toteutetaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla.

Opetushallitus vastaa yhteishakurekisterin kokoamisesta ja pitämisestä sekä ohjaa alueellisten rekisterien kokoamista ja pitämistä. Lääninhallitus vastaa rekisterin kokoamisesta ja pitämisestä alueellaan. Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen lääneissä rekisteri muodostetaan erikseen kieliryhmittäin (Asetus ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakujärjestelmästä, 4 § 1197/1998).

Yhteishakumenettelyssä käytettävästä henkilörekisteristä ja sen käyttötarkoituksesta, tietosisällöstä, tietolähteistä ja tietojen luovuttamisesta on säädetty opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetussa laissa (1058/1998).

Liitteinä 5 ja 6 olevissa prosessikaavioissa on kuvattu ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaun tietoprosessit nykyisen järjestelmän mukaisesti.

5.3.1 Rekisterin tietosisällön muodostaminen

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakurekisterin tietosisältö syntyy ja täydentyy hakuprosessin eri vaiheissa. Kevään hakijarekisteriä perustettaessa lääninhallitukset tarkistavat ja korjaavat ensimmäisenä järjestelmän käytettävissä olevat tiedot perusopetuksesta ja perusopetuksen lisäopetusta antavista kouluista/oppilaitoksista, joista on kyseisenä keväänä tulossa yhteishaussa hakevia. Pääsääntöisesti nämä ovat peruskouluja, mutta ne voivat olla myös muita oppilaitoksia, kuten esimerkiksi kansanopistoja.

Oppilaitoksilta saatavat perusopetuksen päättöluokkalaisten ja perusopetuksen lisäopetuksen oppimäärää suorittavien henkilötiedot

Koulut/oppilaitokset toimittavat tiedot lääninhallitukseen joko levykkeillä tai erillisillä oppilasluettelomakkeilla. Levykkeillä toimitettujen tietojen käsittelyä varten lääninhallituksilla on käytössä tietojen tarkastusohjelma (TOPLU), jonka kautta tiedot siirretään yhteishakurekisteriin. Osa oppilaitoksista toimittaa päättöluokkalaisten tiedot paperisilla oppilasluettelomakkeilla. Lääninhallitukset toimittavat paperiset oppilasluettelomakkeet tallennusyritykseen tallennettaviksi yhteishakurekisteriin.

Kouluilta/oppilaitoksilta yhteishakurekisteriin oppilaasta kerättävät tiedot:

- koulun/oppilaitoksen tunnus
- luokkatunnus
- oppilaan sukunimi
- etunimi
- henkilötunnus
- puhelinnumero 1
- puhelinnumero 2
- yhteishaun käyttämä oppimäärätunnus
- lupa käyttää tietoja yhteishaun hakijarekisterin muodostamiseen.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakurekisteri sisältää ensimmäisessä vaiheessaan perusopetuksen päättöluokkalaisten ja lisäopetuksen oppimäärää suorittavien henkilö- ja osoitetiedot.

Väestörekisterikeskuksesta yhteishakurekisteriin saatavat henkilötiedot

Osa perusopetuksen päättöluokkalaisten ja perusopetuksen lisäopetuksen oppimäärää suorittavien tiedoista (sukunimi, etunimet, lähiosoite, postinumero, postitoimipaikka, kotikunta, äidinkieli) siirretään tietojen tarkistusta varten yhteishakurekisteriin Väestörekisterikeskuksesta. Joidenkin hakijaryhmien tietoja ei saada yhteishakurekisteriin normaalimenettelyllä.

Päättöarvostelutiedot

Päättöarvosteluvaiheessa rekisteriin lisätään perusopetuksen päättöluokkalaisten ja lisäopetuksen oppimäärää suorittavien päättötodistusten arvosanatiedot. Koulut toimittavat tiedot lääninhallitukseen joko sähköisesti (87 % vuonna 2005) tai manuaalisesti (13 % vuonna 2005) ja ne tallennetaan yhteishakurekisteriin tallennusyrityksessä. Toimintaa varten lääninhallituksilla on käytössään arvosanatietojen tarkastusohjelma (TARKO). Lääninhallitukset selvittävät ja korjaavat mahdolliset virheet.

Suoraan perusopetuksesta hakevien esitetyt hakulomakkeet

Yhteishakurekisteriin viedyille perusopetuksen päättöluokkalaistille ja lisäopetuksen oppimäärää suorittaville tulostetaan kevään yhteishakua varten tammikuussa esitetyt paperiset hakulomakkeet. Järjestelmän atk-toimittaja TietoEnator Oyj lähettää lomakkeet lääninhallituksille toimitettaviksi edelleen kouluille/oppilaitoksille.

Hakuprosessissa rekisteriin lisätään perusopetuksen päättöluokkalaisten ja lisäopetuksen oppimäärää suorittavien viimeisimmät koulutus- ja arvosanatiedot, yhteishaussa esitetyt

hakutoiveet, tieto siitä, onko hakijalla ammatinvalintaan vaikuttavia terveydellisiä tekijöitä, tieto joustavassa valinnassa hakemisesta ja lupatiedot rekisteritietojen luovuttamisesta. Tiedot saadaan perusopetuksen päättöluokkalaisten itsensä tai koulun lääninhallitukseen palauttamista yhteishaun esitetyistä hakulomakkeista. Tiedot tallennetaan yhteishakurekisteriin tallennusyrityksessä.

Muiden kuin suoraan perusopetuksesta hakevien tiedot

Hakuvaiheessa rekisteriin lisätään myös muiden kuin suoraan perusopetuksesta tulevien hakijoiden henkilö- ja osoitetiedot, koulutus- ja arvosanatiedot, yhteishaussa esitetyt hakutoiveet, tieto ammatinvalintaan vaikuttavista terveydellisistä seikoista, tieto ulkomaisella todistuksella hakemisesta, tieto joustavassa valinnassa hakemisesta ja lupatiedot rekisteritietojen luovuttamisesta. Tiedot saadaan hakijoiden lääninhallitukseen toimittamista yhteishaun hakulomakkeista, jotka tallennetaan yhteishakurekisteriin tallennusyrityksessä. Lääninhallitukset selvittävät hakulomakkeissa olleet puutteet ja virheet sekä tallentavat korjaamansa tiedot yhteishakurekisteriin.

Joustavassa valinnassa hakevien tiedot

Hakija voi vedota yksilöllisiin syihin (esimerkiksi terveydelliset syyt, oppimisvaikeudet, ammatillisen peruskoulutuksen puuttuminen, koulutodistusten vertailuvaikeudet, harrastustoimintaan liittyvät syyt, urheilulliset valmiudet, sosiaaliset syyt, työllistymisen turvaamiseen liittyvät syyt) ja hakea normaalihaun lisäksi ammatilliseen koulutukseen niin sanotussa joustavassa valinnassa. Tätä varten hänen on täytettävä tavallisen hakulomakkeen lisäksi erillinen joustavan valinnan lisälomake. Joustavan valinnan lomake lähetetään tavallisen hakulomakkeen kopion kanssa hakijan ensimmäisen hakutoiveen oppilaitokseen. Joustavan valinnan lomakkeen tietoja ei tallenneta yhteishakurekisteriin. Koulutuksen järjestäjä ilmoittaa joustovalinnat lääninhallitukselle yhteishakurekisteriin vietäviksi.

Pääsy- ja soveltuvuuskoetiedot, kielikoetulosten tiedot sekä lukiokoulutukseen lisänäytöistä saatavat pisteet

Pääsy- ja soveltuvuuskoevaiheessa yhteishakurekisteriin lisätään kokeisiin kutsuttujen hakijoiden pääsy- ja soveltuvuuskokeiden pisteet, opetuskielen kielikokeen tulokset sekä lukioihin haettaessa harrastuksista, muusta koulutuksesta ja muista lisänäytöistä saadut pisteet. Lääninhallitukset saavat tiedot kokeet järjestäviltä oppilaitoksilta. Tulokset tallennetaan yhteishakurekisteriin tallennusyrityksessä. Lääninhallitukset selvittävät mahdolliset virheet ja tallentavat korjaamansa tiedot yhteishakurekisteriin.

Valintatiedot

Valintavaiheessa lääninhallitukset lisäävät rekisteriin tiedot joustavan valinnan kautta valitavista. Tiedot saadaan oppilaitoksilta. Laskenta-ajoissa rekisteriin lisätään hakijoille heidän kullekin hakutoiveelleen saamat valintaperusteiden mukaiset valintapisteet. Valinta-ajossa rekisteriin lisätään hakijoiden valintatiedot, varasijatiedot ja mahdolliset estokoodit osoittamaan, että hakijan tiedoissa on jotain, jonka vuoksi häntä ei voida valita.

Jälkivalintatiedot

Oppilaitokset toimittavat jälkivalintavaiheessa jälkihakijoiden tiedot ja muuttuneet valinta-, perumis- ja keskeyttämistiedot sähköisesti tai manuaalisesti lääninhallituksille. Lääninhallitukset tallentavat tiedot yhteishakurekisteriin.

Tilastotiedot

Päivitetystä syksyn ja kevään haun valintarekistereitä muodostetaan yhteishaun vuosirekisteri, jota käytetään tilastotuotannossa.

Valinnan tulosten toimittaminen koulutuksen järjestäjille

Yhteishaun valintamateriaalit toimitetaan koulutuksen järjestäjille paperitulosteina ja pyynnöstä myös sähköisenä peräkkäistiedostona.

5.3.2 Johtopäätöksiä ja kehittämistarpeita

Opetushallinnon alalla yhteisesti sovittujen tietohallinnan ja tietotuotannon periaatteiden mukaan tietojärjestelmiä kehitettäessä tieto tallennetaan siellä missä se syntyy. Tallennettua tietoa hyödynnetään eri tietojärjestelmissä käyttäen hyväksi tietoliikenneyhteyksiä, tiedonsiirtoja ja järjestelmien integrointimahdollisuuksia ja tietojärjestelmissä käytetään opetushallinnon koulutusala-, opintoala- ja koulutusasteluokituksia.

Tiedonkeruu perusopetuksen päättöluokkalaisilta

Nykyisessä yhteishakujärjestelmässä perusopetuksen päättöluokkalaisten ja perusopetuksen lisäopetuksen oppimäärää suorittavien henkilötietojen, koulutus- ja arvosanatietojen, hakutoivietietojen, pääsy- ja soveltuvuuskoetietojen, päättöarvostelutietojen ja valintatietojen kokoamisessa yhteishakuprosessiin tehdään monessa paikassa manuaalista tietojen tallentamis- ja tarkistustyötä.

Perusopetuksen päättöluokkalaisten ja perusopetuksen lisäopetuksen oppimäärää suorittavien esitetyt lomakkeiden tulostaminen TietoEnatorissa ja postittaminen ensin lääninhallituksille, jotka toimittavat lomakkeet edelleen oppilaitoksille, on nykyisten tiedonsiirtomahdollisuuksien aikana tarpeetonta ja aikaa vievää ylimääräistä työtä.

Hakumateriaalien painatus ja käsittely

Yhteishaun hakuohje tehdään ja painatetaan jokaisessa läänissä erikseen. Yhteishaun varsinaiset hakulomakkeet painetaan painotalossa, jonka jälkeen ne jaetaan ja kuljetetaan palvelupisteisiin. Painettavien lomakkeiden määrä perustuu arvioon niiden tarpeesta ja siihen, että niitä tulee olla riittävästi eri pisteissä. Painettavien lomakkeiden määrä on selvästi hakijamääriä korkeampi.

Joustavan valinnan lomakkeet painatetaan ja painotalo lähettää ne lääninhallituksille edelleen jaettaviksi. Hakijat postittavat varsinaisen lääninhallitukseen toimittamansa hakulomakkeen lisäksi joustavan valinnan lisälomakkeen ja varsinaisen hakulomakkeen kopion ensimmäisen hakutoiveensa oppilaitokseen. Joustavaa valintaa voidaan yhteishaun atk-käsittelyssä soveltaa vain hakijan ensimmäiselle hakutoiveelle. Lukiokoulutukseen haettaessa ei joustavan valinnan menettelyä ole lainkaan.

Valintojen toteuttaminen ja päivittäminen

Yhteishaun valintamateriaalin toimituksessa tehdään suuria tulostus- ja postitustöitä. Tiedon päivittäminen yhteishakurekisteriin ei tapahdu siellä missä tieto syntyy. Lopullisten valintatietojen päivittämisessä tehdään manuaalisia tai sähköisiä tiedonsiirtoja oppilaitoksista lääninhallitukseen.

Yhteishaun täydennyshaku

Yhteishaun valintojen jälkeen tarjolla olevaan koulutukseen (vapaat aloituspaikat) ei ole käytössä hakijoita ja koulutuksen järjestäjiä palvelevaa hakujärjestelmää.

Hakujärjestelmän tilastointi

Hakijoista ja valituista tarvitaan ajantasaista tilastotietoa hakemisen ja valinnan eri vaiheissa. Yhteishakurekisterissä on käytössä osittain omia, ei Tilastokeskuksen ylläpitämiä koodistoja, mutta tulkinta-avainten avulla tiedot voidaan yhdistää muihin Tilastokeskuksen tuottamiin tilastotietoihin.

Yhteishaun ulkopuolinen koulutus

Yhteishaun ulkopuolella olevaa koulutusta varten ei ole hakijoita ja koulutuksen järjestäjiä palvelevaa hakujärjestelmää. Hakeutuminen tapahtuu vaihtelevin menettelyin ja aikatauluin suoraan oppilaitoksiin. Yhteishaun ulkopuolella olevaan koulutukseen hakeneista ei myöskään ole saatavilla koottuja tilastotietoja tai muita tietoja.

5.4 Jälkiohjauksen nykytila

Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaihe on kriittinen kohta opiskelun jatkumiselle niiden nuorten kohdalla, jotka erilaisista syistä ovat syrjäytymisvaarassa ensin koulutuksesta ja myöhemmin työelämästä. Mitä pidemmäksi siirtymäaika muodostuu, sitä ongelmallisempaa on opintojen uudelleen aloittaminen ja loppuunsaattaminen. Erityistä tukea ja ohjausta tarvitsevat nuoret, joiden siirtymävaihe syystä tai toisesta pitkittyy tai on vaarassa pitkittyä: nuoret, jotka jättävät kokonaan hakeutumatta toisen asteen koulutukseen, hakevat, mutta jäävät ilman koulutuspaikkaa, peruuttavat saamansa opiskelupaikan, mutta eivät kuitenkaan sijoitu muuhun koulutukseen tai keskeyttävät opintonsa heti koulutuksen alkuvaiheessa. Lisäksi pienen, mutta haasteellisen ryhmän muodostavat kokonaan ilman perusopetuksen päättötodistusta jäävät nuoret.

Ohjaustoiminnan järjestämisestä vastaavat pääasiassa opetus- ja työhallinto ja perusopetuksen osalta opetuksen järjestäjät, useimmiten kunnat. Opetuksen/koulutuksen järjestäjillä ja kouluilla/oppilaitoksilla on päävastuu oppilaiden/opiskelijoiden ohjauksesta kun taas työvoimatoimistojen ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelu on tarkoitettu ensisijaisesti koulutusjärjestelmän ulkopuolella olevilla asiakkaille. Työvoimatoimistojen ohjaus- ja neuvontapalvelut ovat kuitenkin tarvittaessa myös opiskelijoiden käytettävissä. Opetuksen/koulutuksen järjestäjillä ja kouluilla/oppilaitoksilla on päävastuu oppilaiden/opiskelijoiden opintojen ohjauksesta, ammatinvalinnanohjauksesta, jatko-opintoihin ohjaamisesta ja työhaun opastuksesta opintojen päättövaiheessa.

Yhteishakuasetuksen 4 §:n mukaan lääninhallituksen tehtävänä on yhteistyössä kuntien,

työvoima- ja elinkeinokeskusten ja perusopetuksen oppilaanohjaushenkilöstön kanssa edistää opiskelijapaikkaa vaille jääneiden hakeutumista yhteishaussa vapaiksi jääneille paikoille tai muuhun koulutukseen tai työelämään. Oppilaitokset tiedottavat yhteishaun tuloksista valituille opiskelijoille kirjeellä. Ilman opiskelupaikkaa jääneille lähetään lääninhallituksista jälkiohjauskirje, jossa kerrotaan vapaista opiskelupaikoista valtakunnallisesti. Suuren informaatiomääränsä vuoksi kirje saattaa olla vaikeaselkoinen ja hankala luettava nuorelle. Osa oppilaitoksia/koulutuksen järjestäjiä lähettää kirjallisesti tiedon myös valitsematta jääneille.

Yhteishaun kautta suoritettujen valintojen jälkeen vapautuville aloituspaikoille koulutuksen järjestäjät valitsevat uudet aloittajat varasijajärjestyksessä. Vapaiksi jääneille paikoille valitaan uudet aloittajat yhteishakujärjestelmästä tulostettavien myöhästyneiden hakijoiden luetteloiden perusteella tai suoraan koulutuksen järjestäjälle ilmoittautuneista hakijoista. Ammattikorkeakoulujen yhteishaussa on käytössä täydennyshaku varsinaisten valintojen jälkeen vapaana oleville paikoille.

5.5 Yhteishakujärjestelmän tilastotuotanto

5.5.1 Nykyiset tilastorekisterit ja -raportit

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakujärjestelmästä tuotetaan tilastoaineistoa hakukierroskohtaisesti (kevään ja syksyn haku) sekä koulutuksen alkamisvuoden mukaan.

Hakukierroksittaiset tilastomateriaalit tuotetaan Opetushallituksessa hakukierroskohtaisista hakijarekistereistä kesäkuun alussa ja marraskuun alussa suoritettavien valinta-ajojen jälkeen. Tilastoja tuotetaan sekä Excel-taulukkoina että raportointiopti-tilastoraportointijärjestelmästä tulostettavissa olevina raportteina. Tilastoissa olevat tiedot ovat valinta-ajohetken tietoja, eikä niitä päivitetä jälkivalinnan tiedoilla.

Koulutuksen alkamisvuoden mukaan tuotettava tilastoaineisto perustuu syksyn yhteishaun ja kevään yhteishaun yhdistettyyn tilastorekisteriin. Tilastorekisteri koostuu henkilötunnuksen perusteella siten, että jokainen hakija on mukana vain yhden kerran, vaikka olisi hakenut sekä syksyn että kevään haussa. Rekisteri sisältää myös jälkivalinnan tiedot virallisten rekisteröintipäivien mukaisesti (20.1. ja 20.9.). Jälkivalintatietojen päivittämisestä yhteishakurekistereihin vastaavat lääninhallitukset koulutuksen järjestäjiltä saamiensa tietojen mukaisesti. Tilastorekisterin kokoamisen teknisestä toteutuksesta vastaa TietoEnator. Tilastoja tuotetaan sekä Excel-taulukkoina että Opetushallituksen raportointiopti-tilastoraportointijärjestelmästä tulostettavissa olevina raportteina.

Yhteishaun hakuvuosikohtainen tilastorekisteri siirretään vuosittain myös Tilastokeskuksen käyttöön, joka hyödyntää rekisterin tietoja omissa koulutustilastoissaan.

Liitteessä 7 on kaavio yhteishaun tilastoprosessista ja liitteessä 8 luettelot nykyisin Excel-taulukkoina saatavista tilastoista ja raportointioptista tulostettavissa olevista tilastoraporteista.

5.5.2 Tilastojen käyttäjien tietotarpeita

Keskeiset yhteishaun tilastoaineistojen käyttäjät ovat opetusministeriö, Opetushallitus, lääninhallitukset, koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset sekä Tilastokeskus. Yhteishaun tilastotietoja käytetään varsin laajasti muutenkin yhteiskunnassa. Muita käyttäjätahoja ovat esimerkiksi eri viranomaiset, kunnat, eri alojen järjestöt, tutkijat ja tiedotusvälineet. Yhteis-

haun tilastojen tunnettavuus ja käyttötapa vaihtelevat kuitenkin eri organisaatioiden välillä ja sisälläkin. Aina ei tiedetä, mitä tietoja on olemassa tai mistä niitä saa parhaiten käyttöönsä.

Työryhmä teki keskeisille yhteishaun tilastotietoja käyttäville tahoille kyselyn. Vastaajat pitivät yhteishaun tilastotuotannon hyvinä puolina yleensä hyvää luotettavuutta, tietojen saantimahdollisuutta sekä hakukierroksittain että kalenterivuositain sekä sitä, että suurin osa tilastoista on Excel-taulukkoina ja että tiedot ovat käytettävissä raportointiopti-järjestelmässä. Huonoina puolina vastaajat pitivät erityisesti aikaviivettä tietojen saannissa sekä sitä, että kaikkiin tarpeisiin ei ole saatavissa valmiiksi työstettyä tilastomateriaalia. Myös tietojen luotettavuudessa oli vastaajien mielestä toisinaan ongelmia.

Yhteishaun tilastoaineistoihin kohdistuvat tietotarpeet vaihtelevat intressiryhmittäin. Tarvetta on entistä enemmän toisaalta tarkasti rajattuihin omista erityistarpeista lähteviin tilastotietoihin ja toisaalta säännölliseen vakioituun tilastotuotantoon. Seuraavassa on kuvattu tiivistetysti eri tahojen esittämiä näkemyksiä tilastotuotantoon liittyvistä tietotarpeista.

Opetusministeriö tarvitsee heti valintojen jälkeen yhteishaun tilastotietoja hakeneista ja valituista. Opetusministeriössä nähdään myös tärkeänä mahdollisuus kehittää tilastotuotantoa siten, että siitä saisi entistä paremmin esille yksilöllisten opintopolkujen seurannan tiedot. Huomio tulisi tällöin kiinnittää siihen, millaisella pohjakoulutuksella ja osaamisella koulutukseen hakeudutaan, tullaan valituksi ja aloitetaan opiskelu. Lisäksi tulisi saada joustavasti aluekohtaisia tietoja, koulutuksen järjestäjä- ja oppilaitoskohtaisia tietoja, koulutus-, opinto- ja tutkintokohtaisia tietoja sekä yhdistelmä tietoja, kuten esimerkiksi vetovoimatietoja.

Opetusministeriö pitää tärkeänä sitä, että jatkossa saadaan tilastotietoja myös yhteishaun ulkopuoliseen koulutukseen hakeutumisesta, kuten vammaisten valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavasta koulutuksesta, muuna kuin ammatilliseen perustutkintoon johtavana koulutuksena järjestettävästä kotitalousopetuksesta sekä vuonna 2006 kokeiluna käynnistyneestä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavasta ja valmistavasta koulutuksesta. Lisäksi nykyistä kattavampaa tietoa tarvitaan jatkossa myös muun muassa perusopetuksen päättöluokkalaisten hakeutumisesta ja sijoittumisesta tutkintoon johtavaan ja muuhun koulutukseen, lukiokoulutuksen päättövaiheen arvosanoista ja ylioppilastutkinnoista sekä ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien hakeutumisesta koulutukseen.

Opetushallitus pitää tärkeänä, että ammatillisen koulutuksen tilastoja olisi saatavilla sekä tutkinnoittain että koulutusohjelmittain. Tällä hetkellä yhteishaun tilastoja on saatavilla yhteishaun valintayksikön tarkkuudella, joka on yleensä perustutkinto. Tärkeänä pidetään myös, että tilastoihin saataisiin liitettyä myös valmistuneiden ja keskeyttäneiden tiedot. Näkökulmana tulisi olla myös koulutuksen ja työpaikkojen alueellista vastaavuutta/kohtaamista koskevat tilastotiedot. Tilastoinnin taustamuuttujina Opetushallituksessa tarvitaan erityisesti sukupuolijakoa, erityisopiskelijoiden osuutta, pohjakoulutusta, kahden tutkinnon suorittajien osuutta ja alueellista näkökulmaa.

Lääninhallitukset mainitsevat tarvitsevänsä erityisesti yksilöllisten opintopolkujen seurantatietoja, tietoja ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien hakeutumisesta ammatilliseen koulutukseen, maakunnittaisia/seutukunnittaisia tilastoja alueellisen hakeutumisen ja sijoittumisen seuranta varten sekä perusopetuksen päättävien päättöarviointitietoja.

Koulutuksen järjestäjillä olisi tarvetta paikallista/alueellista strategiatyötä tukeviin tilastotietoihin. Tilastoista tulisi ilmetä koulutuksen järjestäjän kannalta keskeiset rakenteelliset, operatiiviset ja ohjausta tukevat asiat, joihin reagoiminen edellyttää toisinaan nopeaa päätöksentekoa. Tilastot tulisi saada mahdollisimman nopeasti päätöksenteon ja käytännön työn tueksi.

Muut sidosryhmät toivoivat erityisesti tilastotietojen nopeampaa ja helpompaa saatavuutta sekä joustavuutta saada tilastotietoja kohdennettuihin tarpeisiin.

5.5.3 Esiin nousseita kehittämistarpeita

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaun tilastotuotantoa kehitettäessä tulee ottaa huomioon uudet tietotarpeet, sekä selvittää, mitä muutoksia tarvitaan nykyiseen tilastotuotantoon. Tavoitteena on laadukas, tiedon tarvitsijoiden toiveisiin vastaava ja teknisesti toimiva tilastotuotanto.

Tilastotuotannon kehittämistarpeita

Tietoa tarvitaan entistä kattavammin ja yksityiskohtaisemmillä jaotteluilla. Toteutettavissa ratkaisuissa on tärkeää, että eri tahojen tarpeet selvitetään mahdollisimman tarkasti. Eri tahojen erilaiset tarpeet asettavat suuria vaatimuksia sähköisten tilastoraporttien muokattavuudelle. Esille tulleita kehittämistarpeita ovat seuraavat:

- tilastoja pitää saada tutkinnoittain, koulutusohjelmittain, koulutuksen järjestäjittäin ja alueittain
- pitää saada erilaisia yhdistelmätietoja, esimerkiksi vetovoimatietoja
- tilastoinnin piiriin tulee saada myös ammatillisen peruskoulutuksen yhteydessä järjestettävä muu kuin tutkintoon johtava koulutus
- tilastotietoja tulisi saada seuraavilla taustamuuttujilla: sukupuoli, erityisopiskelijoiden osuus, pohjakoulutus ja kahden tutkinnon suorittajien osuus
- koulutuksen ja työpaikkojen alueellista vastaavuutta/kohtaamista koskevia tilastotietoja tarvitaan
- käytettävyyden parantamiseen on kiinnitettävä huomiota (ohjelmallinen yhteensopivuus niin, että aineistojen jatkotyöstäminen eri organisaatioissa on mahdollista)
- perustilastot on oltava tulostettavissa myös ruotsiksi
- pitää voida tulostaa erikseen tietoja pelkästään ruotsinkielisestä koulutuksesta
- lukiokoulutusta ja ammatillista peruskoulutusta yhtä aikaa suorittavien tilastointia tulee kehittää
- tarvitaan valmiit tilastolliset perusjakaumat
- raportointioptia tulee kehittää
- yhteishaun rekisterien suora käyttöä on kehitettävä sekä
- OPTIn, koulutusnetin ja reaaliaikaisen yhteishakurekisterin yhteensovittamiseen on panostettava.

Tilastojen saatavuus

Kehitystyössä pyritään siihen, että yhteishaun tilastoaineistot ovat entistä paremmin tarvitsijoiden saatavilla. Sähköisten raportointijärjestelmien kannalta tämä merkitsee, että niitä tulee voida käyttää julkisen Internetin kautta. Saatavuuden parantaminen edellyttää myös

kattavaa tiedon tarvitsijoille suunnattua tiedotusta ja selkeää tilastotuotannon ja jakelun vastuunjakoja prosessissa mukana olevin viranomaisten välillä.

Tilastojen käytettävyys ja hyödynnettävyys

Yhteishaun tilastoaineisto käytettävyyttä tulee parantaa tiedon tarvitsijoiden lähtökohdista. Tämä asettaa vaatimuksia sähköisissä tilastoraporteissa käytettävälle tekniikalle ja sen hyödyntämiselle. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota sähköisten tilastoraporttien helppoon muokattavuuteen ja tätä kautta tulostettavien tilastojen helppolukuisuuteen. Valmiin tuotettavien tilastoaineistojen kannalta tulee kehittää tilastoaineiston jatkotyöstämistä paremmin käytettäväksi materiaaliksi.

Tilastojen luotettavuus

Tilastotuotannon kehittämisessä tulee pyrkiä luotettavuuden parantamiseen. Tämä edellyttää entistä tarkempaa yhteistyötä tilastojen sisällön määrittämisessä ja panostusta valmiiden raporttien ja tilastojen oikeellisuuden tarkistamiseen.

Yhteishakutiedot kootaan yhteen palvelujärjestelmään, josta voi saada tietoja myös muusta kuin yhteishaussa olevasta koulutuksesta.

Yhteishaun tietotuotannon organisointi ja tekniset välineet

Tietotuotannon organisoinnissa Opetushallitus olisi tulevaisuudessa keskeinen viranomainen. Tämä tarkoittaa myös yhteistyötä muiden tilastoaineistoja tuotavien tahojen kanssa. Opetushallituksen tehtävänä olisi tarpeiden mukaisten tilastoaineistojen toimittaminen erityisesti viranomaistahoille ja muille tarvitsijoille. Nämä haasteet olisi huomioitava Opetushallituksen resursoinnissa.

Teknisten ratkaisujen osalta tulee pyrkiä mahdollisimman joustaviin ja käyttäjäystävällisiin ratkaisuihin. Yhteishakujärjestelmään aineistojen päivittämisen osalta (jälkivalinta) tulee kiinnittää huomiota oppilashallintojärjestelmien toimivuuteen. Tilastotietojen jakelun kannalta on tärkeää, että sovitaan formaateista, joilla toimitukset tehdään.

6 Työryhmän ehdotukset

6.1 Toisen asteen koulutuksen sähköinen hakujärjestelmä

Toisen asteen yhteishakujärjestelmä on nykyisten säännösten mukaan keskitetty tietojärjestelmä, jonka avulla

- hakeudutaan koulutukseen
- huolehditaan tarjolla olevan koulutuksen tiedottamisesta
- välitetään koulutuksen järjestäjille opiskelijaksi ottamisessa tarvittavat tiedot
- tuetaan valitsematta jääneiden hakeutumista koulutukseen sekä
- tuotetaan tietoa hakijoista ja koulutukseen otetuista koulutusjärjestelmän toiminnan seurantaan ja arviointia varten.

Yhteishaun tarkoitus on määritelty ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmästä annetussa asetuksessa (353/2003) vastaavalla tavalla.

Voitaneen arvioida, että nykyisen toisen asteen yhteishakujärjestelmän kehittäminen sisällöltään ja palveluiltaan monipuolisemmaksi ja kattavammaksi sähköisesti toimivaksi hakujärjestelmäksi ei edellytä sinänsä säännöksissä määriteltävien perustehtävien (informaatio, hakeutuminen, opiskelijaksi ottaminen, tilastointi) uudelleen määrittämistä. Tehtävien sisältö pitää kuitenkin määritellä nykyistä kattavammin ja laaja-alaisemmin siten, että sähköisen järjestelmän avulla saadaan myös koulutuspoliittisten tavoitteiden saavuttamisen arvioimiseksi tarvittava seurantatieto. Palvelujen tuottamiseksi tarvitaan nykyistä kattavampaa informaatiota kaikesta tarjolla olevasta koulutuksesta, eri koulutuksiin hakijoista ja valituista.

Sähköinen järjestelmä on keskeinen ohjauksen ja koulutukseen sijoittumisen seurannan työväline. Sähköisen hakumahdollisuuden tulee olla käytettävissä myös silloin, kun henkilö hakee yhteishaun ulkopuolella olevaan koulutukseen. Hakijan tulee voida seurata sähköisesti hakuprosessin etenemistä ja saada tieto sen lopputuloksesta. Opiskelupaikkojen tehokas käyttäminen ja opiskelupaikkaa vaille jääneiden tehokkaampi ohjaaminen edellyttävät myös sähköistä täydennyshakujärjestelmää ja jatkuvan haun mahdollisuutta. Sähköiseen hakujärjestelmään tulee voida tilastoida tiedot kaikesta toisen asteen koulutuksesta siitä huolimatta, kuuluuko koulutus yhteishaun soveltamisalaan tai onko kysymyksessä tutkintoon johtava koulutus. Järjestelmään tulee lisäksi kerätä tiedot kaikista perusopetuksen päättävistä ja lisä-

opetuksen suorittaneista sekä heidän hakutoiveistaan ja sijoittumisestaan.

Edellä kuvattuja tietoja on joiltain osin tälläkin hetkellä saatavissa, mutta tiedot ovat hajallaan ja niitä pitää koota eri lähteistä eivätkä ne välttämättä ole kattavia ja/tai yhteismittaisia. Suurimmasta osasta yhteishaun ulkopuolella olevasta koulutuksesta tietoja ei kuitenkaan ole edes kerätty. Sähköinen hakujärjestelmä mahdollistaa sen, että kaikki keskeinen tieto on saatavissa yhdestä paikasta. Nykyisestä yhteishakujärjestelmästä ei saa tietoja yhteishaun ulkopuoliseen koulutukseen eikä muuhun kuin tutkintotavoitteiseen koulutukseen hakeneista ja valituista. Tietoja ei ole saatavissa kattavasti myöskään perusopetuksen lisäopetuksen koulutustarjonnasta ja lisäopetukseen hakeneista ja valituista.

Työryhmä ehdottaa seuraavaa:

- Toisen asteen koulutukseen hakeutumista ja valintaa varten kehitetään käyttäjäystävällinen sähköinen hakujärjestelmä, jonka avulla erilaisen pohjakoulutuksen omaavat nuoret ja aikuiset voivat hakea kaikkeen toisen asteen koulutukseen ja perusopetuksen lisäopetukseen riippumatta koulutuksen tai lisäopetuksen alkamisajankohdasta.
- Uuden sähköisen hakujärjestelmän avulla hakijat ja muut toimijat (opetuksen ja koulutuksen järjestäjät, oppilaitosten ja muiden tahojen ohjaushenkilöstö, eri viranomais- ja työelämätahot jne.) saavat tietoa tarjolla olevasta koulutuksesta, opiskelijaksi ottamisen perusteista, hakeutumista koskevista ohjeista, haku- ja valintaprosessin kulusta ja edelleen hakijakohtaista tietoa silloin, kun se on tietosuojakysymykset huomioon ottaen mahdollista, sekä tarpeellisia hakeutumis- ja valintatilastotietoja.
- Uuden sähköisen hakujärjestelmän avulla tulee kaikilla hakijoilla pohjakoulutuksesta riippumatta olla mahdollisuus hakea joko yhteishaussa ja/tai sen täydennyshaussa ja/tai jatkuvassa haussa. Erilaisten pohjakoulutusten perusteella hakujärjestelmässä ei aseteta rajoituksia koulutukseen hakeutumiselle ja pääsulle. Erilaisilla pohjakoulutuksilla koulutukseen valituille tehdään henkilökohtaiset opiskelusuunnitelmat, jossa otetaan huomioon ja tunnustetaan aikaisemmin hankittu osaaminen. Perusopetuksen suorittaneiden koulutukseen pääsy turvataan muuttamalla tarvittaessa opetusministeriön asetusta opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa koulutuksessa.
- Sähköiseen hakujärjestelmään sisällytetään tiedot kaikesta toisen asteen koulutuksesta ja perusopetuksen lisäopetuksesta, koulutukseen/opetukseen hakijoista, valituista ja valitsematta jääneistä riippumatta siitä, kuuluuko koulutus yhteishaun soveltamisalaan vai ei tai onko kysymyksessä tutkintoon johtava vai muu koulutus.

6.2 Sähköisen hakujärjestelmän toiminnot ja tietosisältö

Opetusministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelman 2006–2010 tavoitteissa on tietohallinto (IT-toiminta) mainittu keskeiseksi keinoksi tuottavuuden lisäämisessä. Tavoitteena on kehittää verkkotoimintaa, verkkopalveluja ja tietojärjestelmiä siten, että palvelujen tarjontaa voidaan hoitaa laadukkaasti, tehokkaasti, tuloksellisesti ja taloudellisesti. Tämä tarkoittaa siirtymistä sähköisiin toimintamalleihin ja sähköiseen hallintoon, jossa tiedonvaihto, -varas-

tointi ja asiointi tapahtuu pääsääntöisesti sähköisesti.

Sähköinen asiointi tarjoaa mahdollisuuksia myös koulutuksen hakujärjestelmille: hakulomakkeen täyttäminen, hakuprosessin seuranta, valintojen tulosten julkaiseminen, opiskelupaikan vastaanottaminen.

Työryhmä ehdottaa seuraavaa:

- Sähköistä hakujärjestelmää rakennettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota tietosuoja- ja tietoturvakysymyksiin.
- Koulutustarjonta, hakuohjeet, pääsyvaatimukset ja valintaan liittyvät tiedot ovat osa sähköistä hakujärjestelmää.
- Perusopetuksen järjestäjät siirtävät perusopetusta ja perusopetuksen lisäopetusta järjestäviä opetuksen järjestäjiä ja oppilaitoksia sekä päättöluokkalaisia koskevat tiedot oppilashallintojärjestelmistään sähköiseen hakurekisteriin. Perusopetuksen järjestäjät vastaavat siirrettävien tietojen oikeellisuudesta ja tarkistuksista.
- Oppilashallintojärjestelmiä kehitettäessä on otettava huomioon sähköisen haun toteutuksen tarpeet. Tämä edellyttää, että hallinto-ohjelmatoimittajat tulevat mukaan sähköisen haun toteutuksen kehittämistyöhön. Järjestelmien väliset rajapinnat tulee määritellä siten, että opetuksen ja koulutuksen järjestäjät voivat hoitaa yhteydet viranomaisiin sähköisesti.
- Väestörekisterikeskuksesta siirretään tietojen tarkistusta varten sähköiseen hakujärjestelmään perusopetuksen päättöluokkalaisia koskevia tietoja.
- Perusopetuksen päättöluokkalaiset ja lisäopetuksen oppimäärää suorittavat hakevat esitetyllä hakulomakkeella. Muut hakijat hakevat sähköisellä hakulomakkeella tai paperisella hakulomakkeella, jonka he lähettävät ensisijaisen hakukohteen koulutuksen järjestäjälle.
- Sähköisen hakulomakkeen täyttämismahdollisuus on ajasta ja paikasta riippumaton.
- Sähköiseen hakulomakkeeseen rakennetaan tarkistusohjelma, joka ohjaa ja opastaa hakijaa ja estää puutteellisten ja virheellisten hakulomakkeiden toimittamisen järjestelmään.
- Perusopetuksen järjestäjän on voitava seurata koulu-/oppilaitoskohtaisesti päättöluokkalaisten hakemista ja valintojen edistymistä ("opo-kori").
- Perusopetuksen järjestäjät siirtävät päättöluokkalaisten arvosanatiedot oppilashallinto-ohjelmastaan sähköiseen hakurekisteriin. Järjestelmään rakennetaan tarvittavat tarkistusohjelmat. Opetuksen järjestäjät vastaavat tietojen oikeellisuudesta.
- Koulutuksen järjestäjät tallentavat pääsy- ja soveltuvuuskoetulokset, kielikoetulokset ja lukiokoulutukseen haettaessa lisänäyttöjen tulokset suoraan sähköiseen hakurekisteriin.
- Hakuaineistot toimitetaan sähköisesti sekä tulostettavassa että oppilashallinto-ohjelmissa hyödynnettävässä muodossa opetuksen ja koulutuksen järjestäjille. Paperitulosteiden toimittamisesta luovutaan.
- Koulutuksen järjestäjät tallentavat muuttuneet valintatiedot ja jälkihakijatiedot sähköiseen hakurekisteriin.

- Joustavan valinnan lomakkeesta tehdään järjestelmään varsinaisten hakulomakkeiden sähköinen liitelomake, jonka tiedot säilytetään hakujärjestelmässä hakukauden ajan. Joustava valinta pitää mahdollistaa hakijan kaikille hakutoiveille.
- Varsinaisen valinnan jälkeen vapaiksi jäävien paikkojen täytön tehostamiseksi ja tiedonkulun parantamiseksi rakennetaan sähköinen täydennysshaku osaksi hakujärjestelmää.

6.3 Toimijat sähköisessä hakujärjestelmässä

Yhteishakua koskevien säännösten mukaan yhteishaun järjestämisvastuusta huolehtivat nykyisin Opetushallitus, lääninhallitukset ja koulutuksen järjestäjät eli valtakunnantason, aluetason ja paikallistason toimijat. Sähköiseen hakujärjestelmään siirtyminen aiheuttaa toiminnassa ja tehtävissä muutoksia. Uusi hakujärjestelmä on laaja-alaisempi ja kattavampi järjestelmä, jonka yksi osa yhteishaku on. Sähköisessä hakujärjestelmässä eri toimijoiden roolit ja tehtävät on arvioitava uudelleen. Sähköinen hakujärjestelmä edellyttää joka tapauksessa valtakunnallista järjestelmän ylläpitämistä ja hallinnointia sekä tiedottamista ja kouluttamista.

Työryhmä ehdottaa seuraavaa:

- *Opetusministeriö* päättää ammatillista ja lukiokoulutusta koskevissa laeissa säädetyn lisäksi tarkemmin opiskelijaksi ottamisen perusteista. Opetusministeriö päättää myös yhteishaun aikataulusta sekä opiskelupaikan vastaanottamista koskevasta määräajasta. Opetusministeriö voi antaa tarkempia ohjeita sähköisen hakujärjestelmään toimeenpanoon liittyvissä asioissa.
- *Opetushallitus* on sähköisen hakujärjestelmän rekisterinpitäjä ja vastaa järjestelmän rakentamisesta, hakujen valtakunnallisesta toteutuksesta, järjestelmän ylläpidosta ja kehittämisestä sekä opiskelijavalintoihin liittyvästä valtakunnallisesta kouluttamisesta ja tiedottamisesta.
- *Lääninhallitusten* rooli yhteishaun toimijana muuttuu sähköisessä hakujärjestelmässä. Lääninhallitukset eivät vastaa sähköisen hakujärjestelmän alueellisesta toteutuksesta. Lääninhallitusten tehtävien painopiste siirtyy sähköisessä järjestelmässä alueelliseen tiedottamiseen, ohjaamiseen, kouluttamiseen sekä erikseen sovittaviin tukipalveluihin. Lääninhallitusten roolia voi olla tarpeen arvioida uudelleen siinä vaiheessa, kun uudistuva kunta- ja palvelurakenne on selvillä.
- *Toisen asteen koulutuksen järjestäjät* tiedottavat koulutustarjonnasta, päättävät mahdollisesti järjestettävistä pääsy- ja soveltuvuuskokeista sekä tekevät opiskelijaksi ottamista koskevat päätökset ja tiedottavat niistä. Nämä tehtävät ovat kuuluneet nykyisinkin koulutuksen järjestäjän vastuulle. Monet koulutuksen järjestäjät ovat siirtäneet edelleen toimivaltansa puitteissa sellaisia tehtäviä oppilaitostensa hoidettavaksi, jotka edellyttävät keskitettyä hoitamista. Koulutuksen järjestäjä ratkaisee paikallisesti työnjaon koulutuksen ja valintapäätösten tiedottamisessa. Koulutuksen järjestäjän – ei oppilaitoksen – tulee myös aina toimia yhteyslinkkinä muihin viranomaisiin, kuten Tilastokeskukseen, lääninhallituksiin ja Opetushallitukseen.

Koulutuksen järjestäjien uudet tehtävät liittyvät hakemusten vastaanottamiseen ja käsittelymiseen muun muassa hakijan hakutietojen muuttuessa hakuprosessin aikana. Koulutuksen järjestäjät vastaanottavat myös ei-sähköisinä toimitetut hakulomakkeet ja tallentavat ne sähköiseen järjestelmään sekä hoitavat myös muut ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakujärjestelmän alueelliset käytännön toteutuksen tehtävät.

- *Perusopetuksen järjestäjät* vastaavat perusopetuksen päättöluokkalaisten ja perusopetuksen lisäopetuksen oppimäärää suorittavien ohjauksesta ja hakeutumiseen liittyvästä yhteistyöstä koulun ja kodin välillä. Perusopetuksen järjestäjät toimittavat tiedot perusopetusta ja perusopetuksen lisäopetusta antavista oppilaitoksista sekä päättöluokkalaisten ja lisäopetusta suorittavien henkilö-, osoite- ja arvosanatiedot sähköiseen hakurekisteriin.

6.4 Säädosmuutostarpeet

6.4.1 Hakujärjestelmään liittyvät muutostarpeet

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakujärjestelmästä säädetään asetustasolla. Toisen asteen koulutuksen sähköinen hakujärjestelmä on laaja-alaisempi ja kattavampi tietojärjestelmä kuin nykyinen yhteishakujärjestelmä. Uudessa järjestelmässä yhteishaku on osa toisen asteen sähköistä hakujärjestelmää.

Yhteishaussa noudatetaan nykyisin eräitä selkeää säädöspohjaa vailla olevia käytäntöjä, jotka vaikuttavat yksilön oikeuksiin ja velvoitteisiin. Hakija voi esimerkiksi hakiessaan yhteishaussa mukana olevaan koulutukseen esittää yhteensä viisi hakutoivetta perustuen Opetushallituksen ohjeistukseen.

Opetushallituksen ohjeistuksen mukaan koulutukseen valittujen on varmistettava opiskelupaikan vastaanottaminen koulutuksen järjestäjän päättämään ajankohtaan mennessä, muutoin koulutuksen järjestäjä voi peruuttaa valinnan. Opiskelijaksi ottaminen on ehdollinen siihen saakka, kunnes koulutuksen järjestäjä on tarkistanut tarvittavat todistukset. Tarkoituksena on, että sähköinen hakujärjestelmä sisältää myös sähköisen täydennyshaun. Täydennyshaun käyttöönotto edellyttää, että kaikkien koulutuksen järjestäjien osalta käytetään yhdenmukaista opiskelupaikan varmistamista koskevaa määräaika. Opiskelijan oikeusturva edellyttää, että myös opiskelupaikan varmistamisesta säädetään.

Voimassa olevien säännösten mukaan lääninhallituksen tehtävä on yhteistyössä kuntien, työvoima- ja elinkeinokeskusten ja perusopetuksen oppilaanohjaushenkilöstön kanssa edistää opiskelupaikkaa vaille jääneiden hakeutumista yhteishaussa vapaiksi jääneille paikoille tai muuhun koulutukseen taikka työelämään. Jälkiohjausta ei ole selkeästi velvoitettu minäkään tahon vastuulle, mikä on käytännössä ongelmallista.

Työryhmä ehdottaa seuraavaa:

- Säädöstasolla määritellään sähköisen hakujärjestelmän soveltamisala, tarkoitus ja toimijat, hakutoiveiden määrä, sitovuus ja muuttaminen, opiskelupaikan varmistaminen sekä selkiytetään jälkiohjaamiseen liittyvät vastuukysymykset ja tehtävät.

- Opetusministeriö päättää yhteishaun aikataulusta ja lisäksi opiskelupaikan vastaanottamista koskevasta määräajasta.
- Hallintolain säännösten soveltuminen hakeutumiseen ja opiskelijavalintoihin arvioidaan ja tehdään tarvittaessa säädösmuutokset.

6.4.2 Opiskelijaksi ottamisen perusteisiin liittyvät muutostarpeet

Jos samalla lukiokoulutuksen järjestäjällä on useita oppilaitoksia, koulutuksen järjestäjä päättää, sovelletaanko valintaperusteita erikseen kunkin oppilaitoksen osalta. Koulutuksen järjestäjät voivat myös sopia keskenään, että opiskelijat otetaan niiden oppilaitoksiin yhteisessä valinnassa. Tällöin kaikkia alueen lukioita tarkastellaan valinnassa yhtenä kokonaisuutena, johon koulutuksen järjestäjä ottaa opiskelijat ja sijoittelee heidät alueen eri lukioihin riippumatta yhteishaussa ilmoitetusta hakijoiden oppilaitoskohtaisesta hakutoiveesta. Mikäli hakija ei pääse hakutoiveidensa mukaiseen lukioon, mutta hänen keskiarvonsa riittää johonkin koulutuksen järjestäjän muuhun lukioon, hänelle tarjotaan kyseisestä lukiosta aloituspaikkaa riippumatta hakutoiveesta, joka on voinut olla muu lukiokoulutusta antava oppilaitos tai ammatillinen koulutus. Käytännössä osa koulutuksen järjestäjistä toteuttaa kuitenkin sovellettua mallia, jossa pyritään takaamaan kaikille alueen lukiokoulutukseen hyväksytyille aloituspaikka ja sen ohella ottamaan huomioon myös opiskelijoiden hakutoiveet.

Ammatillisessa koulutuksessa on tärkeää turvata mahdollisimman joustavasti alueellisen tarpeen mukaisesti opiskelupaikka niin perusopetuksen samana vuonna tai aikaisemmin päättäneille kuin myös muille ryhmille, kuten ylioppilaspohjalta hakeville tai keskeytyneiden lukio-opintojen tai ammatillisten opintojen jälkeen uudelleen koulutukseen hakeutuville. Nykyisin ylioppilaille tarjolla olevan koulutuksen valikoima koetaan liian suppeaksi – varsinkin tekniikan ja liikenteen alalla on erityisen vähän koulutustarjontaa ylioppilaille.

Koulutuksen järjestäjät ovat määritelleet ylioppilashakijoille omat kiintiöt ja hakukoodit niihin koulutuksiin, joilla ovat päättäneet tarjota koulutusta ylioppilaille. Ylioppilas voi tulla valituksi yhteishakujärjestelmässä vain heille tarkoitetuille ylioppilaskiintiöille, kun taas esimerkiksi ammatillisen tutkinnon suorittanut voi hakeutua perusopetuksen päättötodistuksella ammatilliseen koulutukseen perusopetuksen suorittaneille tarkoitetuille linjoille. Opiskelijaksi ottamisen perusteissa on kiinnitettävä huomiota siihen, että koulutuksen järjestäjällä on mahdollisuus asettaa kaikki koulutuksensa tarjolle ilman ennakoon määriteltävää pohjakoulutusvaatimusta. Näin voidaan turvata hakeutumisvaiheessa riittävän monipuolinen koulutustarjonta kaikille ammatilliseen koulutukseen hakeutuville ja vältetään hakeutumisvirtojen muuttuessa vuosittain turhien tyhjen paikkojen muodostuminen.

Työryhmä ehdottaa seuraavaa:

- Yhteishakuun kuuluvien koulutusten osalta valintaprosessi tulee toteuttaa siten, että hakijan asettamat hakutoiveet tulevat kaikissa tilanteissa huomioon otetuiksi. Mikäli koulutuksen järjestäjä käyttää lukiokoulutuksessa oppilaitosta laajempaa valintayksikköä, se tulee määritellä yhteishaussa yhdeksi hakutoiveeksi, jolloin hakijalle ei anneta virheellistä käsitystä hakutoiveiden merkityksestä sijoitettaessa opiskelijoita lukiokoulutusta antaviin oppilaitoksiin. Tällöin myöskään oppilaitosta laajempi hakuyksikkö ei aiheuta ongelmia hakutoivejärjestyksen huomioon ottamisessa

niiden hakijoiden valinnassa, jotka ovat hakeneet sekä lukio- että ammatilliseen koulutukseen.

- Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijaksi ottamisen perusteita muutetaan niin, että erilaisella pohjakoulutuksella hakevien saamat valintapisteytykset ovat keskenään yhteismitalliset ja että kaikki hakijat hakeutuvat samaan valintayksikköön ilman, että koulutuksen järjestäjä erikseen päättää ylioppilaille suunnatusta koulutustarjonnasta. Suoraan perusopetuksesta tulevien pääsymahdollisuudet ammatilliseen koulutukseen turvataan kuitenkin samalla tarvittavin opiskelijaksi ottamisen perusteita koskevin muutoksin.
- Ammatillisen koulutuksen opiskelijaksi ottamisen perusteita muutetaan siten, että tutkintoon johtavaa koulutusta edeltävistä erilaisista valmistavista koulutuksista voidaan hyötyä koulutukseen haettaessa vastaavasti kuin perusopetuksen lisäopetuksen suorittamisesta.

6.5 Jälkiohjauksen tehostaminen

Perusopetuksessa toimivat opinto-ohjaajat huolehtivat opinto-ohjauksesta siihen saakka, kun oppilas saa perusopetuksen päättötodistuksen. Kun oppilaat ovat saaneet päättötodistuksen, he eivät enää kuulu perusopetuksen piiriin. Opinto-ohjaajat huolehtivat kuitenkin mahdollisuuksiensa mukaan jälkiohjauksesta niiden oppilaiden osalta, jotka ovat jääneet vaille opiskelupaikkaa toisen asteen yhteishaussa. Käytännöt vaihtelevat paikkakunnittain.

Työvoimatoimiston nuorten palvelut ja tukitoimenpiteet edellyttävät 17 vuoden ikää ja työttömyyttä. Alle 17-vuotiaan on mahdollista rekisteröityä työnhakijaksi ja saada silloin työnvälitys- ja ohjauspalveluja.

Ongelmana on, että maahan ei ole luotu yhtenäistä mallia, jonka mukaan jälkiohjaus ja sen seuranta toimisi. Yhteishaun valintojen jälkeen tarjolla olevaan koulutukseen ei ole hakijoita ja koulutuksenjärjestäjiä palvelevaa systemaattista hakujärjestelmää. Suunnitelmallisen jälkiohjauksen ja sen seurannan tehostaminen edellyttää eri hallinnonalojen välisen yhteistyön tiivistämistä.

Työryhmä ehdottaa seuraavaa:

- Sähköistä hakujärjestelmää, johon on koottu tiedot kaikesta toisen asteen koulutuksesta ja perusopetuksen lisäopetuksesta, kaikista perusopetuksen päättäneistä ja lisäopetuksen suorittaneista sekä heidän hakutoiveistaan sekä koulutuksen järjestäjien suorittamista opiskelijavalinnoista, voidaan käyttää myös perusopetuksen päättävien ohjauksen ja koulutukseen sijoittumisen seurannan työkaluna. Sähköisen järjestelmän avulla toisen asteen koulutuksen järjestäjät voivat nopeasti päivittää valintatiedot järjestelmään, jolloin ne ovat myös niin sovittaessa lähettävän opetuksen järjestäjän opinto-ohjaajien käytettävissä. Perusopetuksen opinto-ohjaajilla on tällöin käytettävissään reaaliaikainen tieto siitä, ketkä oman koulun perusopetuksen päättäneistä ovat päässeet opiskelemaan ja ketkä ovat vielä ilman opiskelupaikkaa, sekä siitä, missä on vielä vapaita opiskelupaikkoja tarjolla. Vapaille paikoille ohjaaminen on tällöin mahdollista hoitaa nykykäytäntöä tehokkaammin.

- Koulutuspoliittisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää jälkiohjauksen tehostamista. Jälkiohjausta hoitavat muun muassa opetuksen ja koulutuksen järjestäjät ja työvoimaviranomaiset. Jälkiohjaus toteutetaan laajassa yhteistyössä. Jälkiohjauksen vastuukysymykset tulee määritellä säädöksissä. Jälkiohjauksen tehostamisen kustannusvaikutukset tulee arvioida ja mahdolliset lisäkustannukset käsitellä osana peruspalvelubudjettimenettelyä.

6.6 Tilastoinnin kehittäminen

Tilastotuotannon uusia ratkaisuja kehitettäessä on kiinnitettävä huomiota tilastotuotannon toimintatapoihin, nopeuteen ja luotettavuuteen sekä siihen, että käyttäjät saavat entistä paremmin juuri haluamansa tiedot. Käyttäjät tarvitsevat nykyistä yksityiskohtaisempaa ja monipuolisemmin luokiteltua tietoa. Tilastotuotannon kehittämisen lähtökohtana on parantaa käyttäjätahojen tiedonsaantia (esim. koulutuksen järjestäjät).

Työryhmä ehdottaa seuraavaa:

- Tilastotuotanto on osa toisen asteen koulutuksen sähköistä hakujärjestelmää. Tässä yhteydessä selvitetään Opetushallituksen WERA – web-raportointipalvelun tai jonkin muun ratkaisun mahdollisuudet järjestelmää kehitettäessä.
- Tilastotuotannossa käytetään olemassa olevia ja yhteisesti sovittuja luokituksia ja käsitteitä. Tällä taataan vertailtavuus ja yhdistettävyyys muihin koulutustilastoihin.
- Tilastotuotantoa kehitetään yhteistyössä Tilastokeskuksen ja muiden sidosryhmien kanssa.

6.7 Arvio ehdotusten kustannuksista ja aikataulusta

Nykyisen ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakujärjestelmän valtakunnalliset kustannukset ovat Opetushallituksen osalta vuosittain 540 000 euroa ilman henkilöstökustannuksia (palkat, vuokrat, atk jne.). Henkilöstökustannukset ovat vuosittain 54 000 euroa. Vastaavasti lääninhallitusten osalta yhteishaun alueelliset kustannukset ovat vuosittain yhteensä arviolta 85 000 euroa ilman henkilöstökustannuksia. Lääninhallituksissa käytetään yhteishaun toteutukseen 18,6 henkilötyövuotta. Tässä ei ole mahdollista arvioida nykyisen yhteishakujärjestelmän aiheuttamia kustannuksia koulutuksen järjestäjien tasolla. Kustannukset koostuvat haku- ja ilmoitusmateriaalista, soveltuvuus- ja pääsykokeiden järjestämisestä sekä tiedonkeruusta ja tallentamisesta. Mikäli yhteishakujärjestelmää ei olisi, opiskelijavalintojen kustannukset koulutuksen järjestäjille olisivat huomattavasti nykyistä suuremmat. Kustannuksia hakijoille aiheutuu hakukortin lähettämisestä ja mahdollisesti pääsy- ja soveltuvuuskokeisiin osallistumisesta. Valintakokeet aiheuttavat hakijoille vuodessa valintakoemaksuina sekä matka-, majoitus- ja ansionmenetykuskustannuksina yhteensä karkeasti arvioiden 1–1,5 miljoonan euron kustannukset.

Uuden sähköisen hakupalvelun rakentamisen kustannuksia arvioidaan nykyisen yhteishakujärjestelmän kustannusten, ammattikorkeakoulujen yhteishaun uudistuksen ja sen

sähköisen hakupalvelun kustannusten sekä ammatillisen opettajakoulutuksen yhteishakujärjestelmän rakentamisen ja sähköisen hakupalvelun kustannusten pohjalta alustavasti taulukossa 7. Jatkotyöskentelyssä kustannukset arvioidaan kattavasti. Järjestelmän muutoksesta aiheutuvat mahdolliset lisäkustannukset ja niiden rahoitus käsitellään osana peruspalvelubudjettimenettelyä.

Taulukko 3. Alustava arvio toisen asteen sähköisen hakujärjestelmän henkilötyövuosista ja kustannuksista vuosina 2006–2010

	Opetushallitus	Lääninhallitukset	Koulutuksen järjestäjät
Henkilökustannukset			
2006	110 000 (2 htv)	100 000 (2htv)	225 000 (5 htv)
2007	110 000 (2 htv)	100 000 (2htv)	450 000 (10 htv)
2008	160 000 (3 htv)		2 800 000 (60 htv)
2009	160 000 (3 htv)		2 800 000 (60 htv)
2010	160 000 (3 htv)		2 800 000 (60 htv)
Atk-kustannukset			
2006	700 000		
2007	300 000		
2008	300 000		
2009	150 000		
2010	150 000		
Tiedotus, koulutus yms			
2006	10 000	10 000	50 000
2007	20 000	10 000	100 000
2008	10 000	10 000	50 000
2009			
2010			

Työryhmä ehdottaa seuraavaa:

- Kunnille ja muille opetuksen/koulutuksen järjestäjille siirtyvien mahdollisten uusien tehtävien hoitoon tulee varata rahoitus, joka käsitellään osana peruspalvelumenettelyä. Opetusministeriö varaa riittävästi resursseja uuden sähköisen hakujärjestelmän rakentamiseen, käyttöönoton edellyttämiin koulutustarpeisiin, järjestelmän toiminnoissa tarvittavaan käyttäjätukeen, hakujärjestelmän ylläpitoon ja kehittämiseen, hakujen ja valintojen käytännön toteutukseen, toisen asteen yhteishaun hakijarekisterijärjestelmän siirtämiseen ja kehittämiseen lääninhallituksilta koulutuksen järjestäjien käyttöön, hakijarekisterijärjestelmän siirrosta aiheutuviin koulutus- ja käyttäjätukitarpeisiin sekä tarvittaviin laite- ja ohjelmistohankintoihin. Tämä on edellytys, jotta järjestelmien uusimisesta ja järjestelmissä vaihtuvista toimijoista johtuvat kasvavat virheriskit voidaan hallita ja että uudistus voidaan toteuttaa tavoitteeksi asetetussa aikataulussa. Esitys edellyttää, että koulutuksen järjestäjille suunnataan lisärahoitusta, joka tulee varmistaa jo ennen uudistusta. Lisäresursseja tarvitaan muun muassa opinto-ohjaajien ja hallinnon tehtävien lisääntymiseen ja esityksessä kuvattuihin uusiin tehtäviin.

- Opetusministeriö asettaa välittömästi työryhmän työn päätyttyä sähköisen hakujärjestelmän jatkovalmistelua varten ohjausryhmän ja projektiryhmän. Jatko työskentelyn aikana eri toimijoiden tehtäviä ja vastuita entisestään selkiytetään ja kustannukset arvioidaan. Lisäksi arvioidaan ennakoitu toteutusaikataulu. Ohjausryhmä, johon nimetään keskeisten sidosryhmien edustajat, vastaa sähköisen hakujärjestelmän kehittämisestä ja toteuttamisesta. Projektiryhmän tehtävänä on vastata käytännön toimista, joita sähköiseen hakujärjestelmään siirtyminen edellyttää. Projektiryhmässä tulee olla kattavasti edustettuna opetuksen ja koulutuksen järjestäjät, opetushallinto, lääninhallitukset ja Tilastokeskus. Asetettavien ryhmien tulee myös varmistaa, että hakijoiden oikeusturva ei vaarannu järjestelmämuutosten seurauksena.
- Projektiryhmän tehtävänä on
  - määritellä, suunnitella ja toteuttaa toisen asteen koulutuksen sähköinen hakujärjestelmä
  - laatia ja toteuttaa muutosta koskeva tiedotussuunnitelma opetuksen ja koulutuksen järjestäjille
  - laatia ja toteuttaa muutosta koskeva koulutussuunnitelma opetuksen ja koulutuksen järjestäjien opiskelijavalintoja hoitaville sekä
  - laatia suunnitelma toisen asteen koulutuksen sähköisen hakujärjestelmän edellyttämästä alueellisesta yhteistyöstä.

Projektiryhmän tulee suorittaa tehtävänsä siten, että toisen asteen koulutuksen sähköinen hakujärjestelmä on käytössä syksyn 2007 yhteishaussa.
- Sähköisen hakujärjestelmän toteutus vaiheistetaan siten, että se on ensi vaiheessa käytössä yhteishaussa mukana olevassa koulutuksessa ja tämän jälkeen yhteishaun ulkopuolisessa koulutuksessa. Alustava työn aikataulut on seuraava:
  - vuoden 2006 keväällä sähköisen hakujärjestelmän määrittely, suunnittelu ja muutosta koskeva koulutus- ja tiedotussuunnitelma
  - vuoden 2006 aikana uudistuksesta tiedottaminen ja sitouttaminen (opetuksen ja koulutuksen järjestäjät ja sidosryhmät)
  - vuoden 2006 syksyllä teknisen toteutuksen aloitus ja koulutus nykyisin yhteishaussa mukana olevan koulutuksen osalta
  - vuoden 2007 keväällä teknisen toteutuksen testaus ja syksyn yhteishaussa mukana olevien tahojen erityiskoulutus
  - sähköinen haku käytössä syksyn 2007 yhteishaussa
  - vuoden 2007 aikana ensimmäistä vaihetta laajempaan käyttöönottoon valmistautuminen
  - sähköinen haku käytössä kevään 2008 yhteishaussa
  - vuoden 2008 syksyllä järjestelmän rakentaminen, toimijoiden sitoutus ja koulutus nykyisin yhteishaun ulkopuolella olevan koulutuksen osalta
  - keväällä 2009 tai 2010 sähköinen haku käytössä myös yhteishaun ulkopuolisessa koulutuksessa.

1.12.2005

Kuntaliiton edustajan eriävä mielipide Toisen asteen koulutuksen sähköinen hakujärjestelmä -työryhmän esitykseen versio 1.1./29.11.2005

Kuntaliitto edellyttää, että työryhmän ehdottamat toisen asteen koulutuksen sähköisen hakujärjestelmään liittyvät uudet tehtävät kunnille ja koulutuksen järjestäjille on korvattava täysimääräisesti valtion varoista.

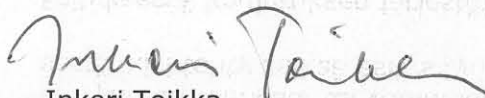
Kuntaliitto katsoo, että uudistuksen kustannukset olisi tullut selvittää tarkemmin työryhmän toimesta tai vähintäänkin, että kustannusten tarkemmasta selvittämisestä olisi tehty selkeä esitys työryhmän muistioon.

Esityksessä koulutuksen järjestäjän roolin muutos sähköisen hakujärjestelmän toimijana, on erittäin suuri ja vastuullinen. Koulutuksen järjestäjille ehdotettujen toimintatapojen ja toimijaroolien muutoksesta aiheutuvien vastuiden ja velvoitteiden selvitykset tarvitsevat lisäselvitystä ja täsmentämistä.

Toiminnan käynnistäminen syksyllä 2007 edellyttäisi jo vuonna 2006 mittavia hankintoja ja henkilöstön koulutusta. Valtion budjetissa ei ole osoitettu toiminnan käynnistämistä ja ylläpitoa varten rahoitusta kunnille. Kuntaliitto katsoo, että toiminnan käynnistämisaikajankohdasta tulee siirtää.

Jälkiohjaukseen liittyvien kysymysten osalta Kuntaliitto pitää tärkeänä tehtävien vastuiden selkiyttämistä ja eri hallintoalojen yhteistoiminnan kehittämistä. Ongelmat, mitkä liittyvät opintoihin hakeutumiseen tai hakeutumattomuuteen ovat laajat ja vaativat useiden hallintoalojen toimijoiden yhteistyötä.

Kuntaliitto kannattaa työryhmän ehdottamaa jatkotyöskentelyä, mutta suhtautuu kriittisesti työlle esitettyyn aikatauluun. Kuntaliitto pitää tärkeänä mukanaoloaan sekä yhteishaun että jälkiohjauksen jatkotyöskentelyssä.

Inkeri Toikka
erityisasiantuntija

23.11.2005

Toisen asteen koulutuksen sähköisen hakujärjestelmän työryhmän muistio 18.11.2005

Eriävä mielipide

Toisen asteen koulutuksen sähköisen hakujärjestelmän työryhmän muistiossa erittäin myönteistä on toisen asteen yhteishakujärjestelmän kehittäminen sisällöltään ja palveluiltaan monipuolisemmaksi ja kattavammaksi sähköisesti toimivaksi palvelujärjestelmäksi.

En kuitenkaan kannata muistion luvussa 6.3 esitettyä tehtävien siirtoa lääninhallituksilta koulutuksen järjestäjille. Perustelut eriävän mielipiteen esittämiselle ovat:

- ♦ Tällä hetkellä toisen asteen yhteishaun käytännön toteutusta hoidetaan viidessä lääninhallituksessa noin 18 henkilötyövuoden työpanoksella. Jos kyseiset tehtävät siirretään koulutuksen järjestäjille, on toimijoiden määrä huomattavasti laajempi, noin 400 – 500 koulutuksen järjestäjää. Jokaisen koulutuksen järjestäjän tulee vastata yhteishausta tarkkojen aikataulujen ja säädösten mukaisesti, jotta hakijan oikeusturva toteutuu. Tehtävien siirtäminen aiheuttaisi Opetushallitukselle, joka muistiossa esitetyn toimijajaon mukaan vastaisi valtakunnallisesta kouluttamisesta, tarvetta merkittävään resurssien lisäykseen.
- ♦ Lääninhallituksen rooliksi muistiossa esitetty vastuu alueellisista tukipalveluista vaatii selkiyttämistä. Jos yhteishaun käytännön toteutus siirtyy koulutuksen järjestäjille ja lääninhallitus ei ole enää mukana yhteishakuprosessissa, niin lääninhallituksen mahdollisuudet vastata alueellisesti, esimerkiksi ohjaushenkilöstön tukipalvelusta, ei toimi.
- ♦ Sisäasiainministeriö asetti 11.5.2005 kunta- ja palvelurakenneuudistus – hankkeen, jonka tehtävänä on mm. kuntajaon muuttaminen ja kuntien palveluiden järjestämisen organisoiminen. Kyseinen uudistus on tarkoitus toteuttaa lähivuosina, vuoteen 2009 mennessä. Tämä oletettavasti tulee aiheuttamaan muutoksia myös koulutuksen järjestäjissä. Tästä syystä lääninhallituksen teh-

tävien siirtämistä koulutuksen järjestäjille, ennen kuntarakennemuutosta, ei ole syytä toteuttaa.

- Sähköinen haku sekä yhteishakurekisterin perustamiseen ja perusopetuksen päättöluokkalaisten arvosanojen toimittamiseen liittyvien teknisten toimintojen uudistaminen tulisi kuitenkin toteuttaa mahdollisimman pian.

Helsinki 23.11.2005

Marja Winberg
Marja Winberg

Toisen asteen koulutuksen sähköisen hakujärjestelmän muistio

Eriävä mielipide

Opinto-ohjaajat eivät pidä tarkoituksenmukaisena yhteishakujärjestelmää, jossa hakemusten vastaanottamiseen ja käsittelymiseen liittyvät tehtävät on siirretty koulutuksen järjestäjille. Uudet toimijat uudessa tilanteessa tuovat mukanaan monia ongelmia.

Nykyinen paperivetoinen yhteishakujärjestelmä on opinto-ohjaajien näkökulmasta toiminut tyydyttävästi. Hakijan oikeusturva on toteutunut kohtuullisen hyvin. Varsinaisia oikeusturvaloukkauksia on ollut erittäin vähän. Aikataulu on kuitenkin ollut oppilaanohjauksen kannalta hankala. Oppilaat ovat joutuneet tekemään useita kuukausia ennen koulun päättymistä tärkeitä jatko-opintoihin liittyviä päätöksiä ja ennen kuin hakijalla on ollut riittävästi tietoa opiskelijavainnann kannalta tärkeitä päättöarvosanoista. Järjestelmä on kuitenkin ollut kokonaisuudessaan luotettava ja uskottava. Lääninhallitukset ovat olleet tasapainottava elementti sekä objektiivinen sekä luotettava toimija yhä markkinoistuneemmassa koulutusvalintajärjestelmässä.

Työryhmän esittämä hakujärjestelmä, jossa hakija osoittaa hakemuksensa koulutuksen järjestäjälle, sisältää riskejä, ongelmia ja lisäkustannuksia. Työryhmä ei ole riittävästi perustellut sitä, mitä etuja lääninhallitusten poisjäänti hakujärjestelmästä tuo. Miksi koulutuksen järjestäjän roolia tulee sähköisessä hakujärjestelmässä korostaa, jää epäselväksi.

Ammattikorkeakoulujen hakujärjestelmää uudistettaessa toimittiin vastaavalla tavoin. Siinä yhteydessä jokaiseen ammattikorkeakouluun perustettiin oma hakutoimisto. Tämä tarkoitti käytännössä 1-5 päätoimista ylimääräistä työntekijää jokaiseen ammattikorkeakouluun. Valitettavasti monessa ammattikorkeakoulussa nämä resurssit on käytännössä otettu pois opinto-ohjauksesta. Ammattikorkeakoulujen hakujärjestelmän uudistuksesta on löydettävissä muita kuin hakujärjestelmän sujuvuuteen ja toimivuuteen liittyviä motiiveja. Ammattikorkeakoulujen hakujärjestelmä yliopistojen tapaan autonomiaa korostaen lienee ollut taustalla uudistettaessa. Opiskelijat, jotka ovat vanhempia kuin perusopetuksen päättävät nuoret, ovat valmiimpia ratkomaan pulmatilanteita itsenäisesti yhteishakua tehdessään.

Sähköinen hakujärjestelmä on opinto-ohjauksen kannalta erinomainen asia. Opinto-ohjaajat ovat uudistuksen takana. Samalla tulee huolehtia siitä, että opinto-ohjaajien laitteet, tietoliikenneyhteydet ja mahdollisuudet käyttää ATK-luokkia oppilaanohjauksen tunneilla kehittyvät huomattavasti nykyisestä. Sähköisessä hakujärjestelmässä on tärkeää, että opinto-ohjaaja voi seurata reaali-

aikaisesti kaikkien oppilaidensa hakuprosessin etenemistä. Tämä onnistuu parhaimmin keskitetyssä hakujärjestelmässä ns. opion korin avulla. Jos hakeminen jää sen varaan, että kuka, missä ja milloin tahansa voi täyttää hakulomakkeitaan ja lähettää niitä omassa tahdissaan on vaarana se, että joillakin oppilailla voi jäädä kokonaan hakematta yhteishaussa. Tällöin oppilas on entistä suuremmassa vaarassa syrjäytyä.

Mitä ongelmia liittyy hakujärjestelmään, jossa hakemukset osoitetaan suoraan koulutuksen järjestäjälle? Ongelmat liittyvät:

1. Hakijan oikeusturvaan
2. Hakujärjestelmän sujuvuuteen ja aikatauluun
3. Hakujärjestelmän tuottamiin kustannuksiin

Sellainen järjestelmä, jossa on 460 hakutoimistoa on **nuoren oikeusturvan kannalta riskialtis**. Jokainen koulutuksen järjestäjä tulee kouluttaa huolellisesti asiaan. Hakutoimistona oleminen on vastuullista työtä ja se ei voi olla liitettynä oppilaitosmarkkinointiin. Perusopetuksen päättöluokkalaisten päättöarvosanatietoja voi pienikin koulutuksen järjestäjä joutua keräämään ympäri Suomea. Vaikka sähköinen haku helpottaa prosessia, liittyy hakuun runsaasti hakujärjestelmän ehtojen soveltamisia, joissa päätökset pitää olla yhdenvertaisia koko maassa. Tässä suhteessa lääninhallitukset ovat puolueettomia toimijoita.

Opinto-ohjaajat toivovat, että sähköiseen hakujärjestelmään voitaisiin siirtyä mahdollisimman pian. Se on toisen asteen koulutukseen hakeutuvan oppilaan etu. Nopea siirtyminen sähköiseen hakujärjestelmään on myös linjassa Vanhasen hallitusohjelman ja EU:n Lissabonin strategian kanssa. Työryhmän esittämä malli, jossa kokeneiden toimijoiden (lääninhallitukset) tilalle tulee täysin uudet toimijat (koulutuksen järjestäjät), tarkoittaa, ettei **järjestelmää pystytä rakentamaan tavoiteaikataulussa vuoden 2007 hakuun mennessä**. Jos kuntarakenteen uudistuminen etenee suotuisasti, niin vuosi 2010 voisi olla mahdollinen. Opinto-ohjaajat toivovat myös, että sähköisen hakujärjestelmän avulla saadaan aikataulusäästöä siten, että päättöluokkalaiset voivat hakea nykyistä myöhemmin kevätlukukauden aikana. Yksikin kuukausi lisääikaa vahvistaisi oppilaanohjauksen laatua. Monen toimijan **järjestelmä vaatii todennäköisesti nykyistä enemmän aikaa**. Nykyiset, käytössä olevat ammatillisen koulutuksen valintaperusteet tuovat omalta osaltaan lisäongelmia aikatauluun. Valintaperusteiden puutteellinen kyky erotella hakijoita on lisännyt erilaisten pääsy- ja soveltuvuuskokeiden määrää valintaprosessissa.

Kuntatalouden näkökulmasta esitetty **malli on kallis**. Erillisten hakutoimistojen rakentaminen jokaiseen 460 koulutuksenjärjestäjäyksikköön maksaa käsittämättömän paljon. Tällä hetkellä kuntien talous on siinä kunnossa, että ylimääräistä rahaa ei ole. Vaarana on, että tarvittavat resurssit vaikuttaisivat jo nyt riittämättömiin oppilaanohjauksen resursseihin.

Kansainväliset kokemukset ja opinto-ohjaajien käytännön kokemus osoittavat, että oppilaitoksen intressissä on saada opiskelijapaikat täytettyä hakijoista parhaimmalla mahdollisella aineksella. Hyvällä hakujärjestelmällä ja laadukkaalla opinto-ohjauksella päästään tähän lopputulokseen. Oppilaitoksen intressissä ei ole toimia hakutoimistona. Jokin aika sitten Ruotsissa osa korkeakouluista irtottautuivat yhteishausta ja yrittivät itse hoitaa opiskelijavalinnan. Muutaman vuoden kokeilun jälkeen havaittiin, että koulu saa lähes samat opiskelijat oli järjestelmä mikä tahansa. Nyt on naapurimaassamme käytössä keskitetty ja kattava valtakunnallinen korkea-asteen hakujärjestelmä. Eikö Suomeenkin kannattaisi pystyttää kaikki yhteisvalinnat – niin toisen asteen, kuin korkea-asteen valinnat - organisoiva keskitetty opiskelijavalintayksikkö?

Jukka Vuorinen
Opinto-ohjaaja
Tampereen normaalikoulu

Kirjallisuusluettelo

Opiskelijavalintoja koskevia tutkimuksia ja selvityksiä¹

- Advanced International Certificate of Education (AICE)-tutkintoa selvittäneen työryhmän muistio (OPM, OPM:N työryhmämuistioita 37/2002)(2002)
- Ahola, Sakari: Yhteishausta yhteisvalintaan: yliopistojen opiskelijavalintojen kehittäminen/selvitysmies Sakari Ahola (OPM, koulutus- ja tiedepoliittikan osasto, OPM:n työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:9)(2004)
- Ahola, Sakari: Yliopistojen opiskelijavalintojen kehittäminen: selvitysmiehen väliraportti/Sakari Ahola (OPM, OPM:n työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:29)(Yliopistopaino, 2003)
- Aikuiskoulutuksen vuosikirja: Tilastotietoja aikuisten opiskelusta 2003 (Opetusministeriön julkaisuja 2005:20, Yliopistopaino, 2005)
- Ammattikorkeakoulujen yhteishaku-uudistus (Ammattikorkeakoulujen yhteishaun uudistamisen projektiryhmä)(OPM, OPM:n työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:26, Yliopistopaino, 2003)
- Djupsjöbacka, Stefan: Valinta kokeessa: valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan opiskelijavalintakokeiden kehittämishanke vuosina 2002 – 2003: kartoitusraportti (Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2004)
- Friman, Hannele: Yhteishakupalvelut ja niiden kehittämistarpeet Länsi-Suomen läänissä (Länsi-Suomen Lääninhallituksen julkaisusarja nro 4/2005)
- Hiltunen, Paula: Hakijavirrat Itä-Suomen läänissä kevään 2002 yhteishaussa (Itä-Suomen lääninhallitus, sivistysosasto, 2002)
- Lanakorpi, Jussi: Ammatillisten perustutkintojen ja lukioiden hakijoiden ja valittujen seutukunnalliset pääsymahdollisuudet Länsi-Suomen läänissä kevään 2002 yhteishakutilastojen pohjalta (Jussi Lanakorpi, Terhi Tuusvuori)(Länsi-Suomen lääninhallitus, sivistysosasto 2002)
- Kosonen, Pekka A. Sosiaalialan ja hoitotyön asiantuntijuuden kehitysehdot ja opiskelijavalinta (Jyväskylä studies in education, psychology and social research 271, 2005)
- Maahanmuuttajat ammattia oppimassa (toimittanut Ulla Aunola, tekijä Susanna Hartikainen) (Opetushallitus 2004)
- Moliis, Nelli: Miten psykologinen soveltuvuustutkimus ennustaa sairaanhoitajaopiskelijoiden opintomenestystä ja opiskelutyytyväisyyttä (Turku, 2002)

---

¹ Luetteloon on otettu etenkin viime vuosina julkaistuja opiskelijavalintoja, pääsykokeita, soveltuvuuskokeita, valintakokeita, yhteishakua ja yhteisvalintaa käsitteleviä julkaisuja. Mukaan ei ole otettu viime vuosina tehtyjä opiskelijavalintoja käsitteleviä tilastojulkaisuja.

- Mäkipää, Minna: Selvitys toisen asteen yhteishaussa hakematta jättämisen syistä perusopetuksen päättäneillä oppilailla Länsi-Suomen läänissä vuonna 2003 (Länsi-Suomen lääninhallitus, sivistysosasto, 2003)
- Nieminen, Minna (- Ahola, Sakari): Ammattikorkeakoulujen paikka (Turun yliopisto, RUSE, 2003, Koulutussosiologian tutkimuskeskuksen raportti 60)
- Niittymäki, T. (2005) Selvitys vuonna 2005 perusopetuksen päättävistä oppilaista, jotka eivät hakeneet opiskelupaikkaa kevään toisen asteen yhteishaussa. Nuorten osallisuushanke. Opetushallitus.
- Peruskoulun jälkeiseen koulutukseen hakeutuminen ja pääsy vuosina 1993–1994 (Opetushallitus, Moniste 25/1995, 1995)
- Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:33, Yliopistopaino, 2005)
- Pirttiniemi, Juhani: Koulukokemukset ja koulutusratkaisut: Peruskoulun vaikuttavuuden tarkastelu oppilasnäkökulmasta (Helsingin yliopisto, Kasvatustieteen laitos, Tutkimuksia n.o 168)(2000)
- Rantanen, Pekka: Valintakoe vai ei?: Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijavalinnan tarkastelua (OPM, Koulutus- ja tiedepolitiikan osaston julkaisusarja 839) (OPM 2001)
- Rantanen, Pekka: Valinnasta työelämään: ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijavalinnan tarkastelua (OPM, koulutus- ja tiedepolitiikan osasto, OPM:n julkaisuja, 2004)
- Raportti peruskoulun oppilasarvioinnin kehittämiskokeiluista vuosina 1994–1995 (Apajalahti Martti, Merimaa Erkki)(Opetushallitus, Moniste 52/1996)(1996)
- Saari, Marketta: Maahanmuuttajat ammatillisessa koulutuksessa (Opetushallitus, 1995)
- Savolainen, Hannu: Explaining Mechanisms of Educational Career Choice: A follow-up study of the educational career choices of a group of youths that finished compulsory education in 1990 (Joensuu, Joensuun yliopistopaino, Joensuun yliopisto, Kasvatustieteellisiä tutkimuksia, 69, 2001)
- Vuorinen, Päivi – Valkonen, Sakari: Ammattikorkeakouluun vai yliopistoon?: Korkeakouluun hakeutumisen orientaatiot (Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos, 2003, Tutkimuslauseita 18)
- Vuorinen, Päivi: Keitä opiskelemaan ammattikorkeakouluun?: Ammattikorkeakouluun hakeutuminen ja opiskelijavalinnan tulos (Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos, 2000, tutkimuslauseita 10, 2000)
- Väljärvi, Jouni, Tuomi, Pertti: Lukio nuorten valintojen ja oppimisen ympäristönä (Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden tutkimuslaitos, 1995)
- Yhteishaun opiskelijavirrat Etelä-Suomen läänissä (Etelä-Suomen lääninhallitus, sivistysosasto, ESLH:n julkaisuja 68/2003)(2003)
- Yhteistyössä yhteishakuun: Ammattikorkeakoulujen yhteishaun uudistamisen projektiryhmän muistio (OPM, Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto, OPM:n työryhmämuistioita ja selvityksiä, 2003:2)(Yliopistopaino, 2003)
- Yli-Koski, Johanna: "Aika moni asia vaikuttaa mutta lopullinen päätös on oma!" (elektroninen aineisto; keskiasteen koulutuspaikan valinta yhdeksäsluokkalaisten kertomana)(Jyväskylä 2004)
- Yliopistojen opiskelijavalintojen arviointi (Yliopistojen opiskelijavalintojen arviointiryhmä) (Kari Sajavaara jne.)(Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 17/2002)(Edita 2002)
- Pentti Maljojoki ja Marja-Leena Stenström ovat tutkineet opiskelijavalintoja sekä Pekka Kosonen ja Maija Vehviläinen etenkin soveltuvuus- ja pääsykokeiden käyttöä opiskelijavalinnassa.

**Ammatillisen peruskoulutuksen ja lukiokoulutuksen
uudet opiskelijat suhteessa perusopetuksen päättävään
ikäluokkaan maakunnittain vuonna 2004¹**

	Perusopetuksen päättävä ikäluokka		Ammatillinen peruskoulutus ²		Lukio- koulutus ³		Toinen aste yhteensä	
Koulutuksen sijainti- maakunta	% -osuus koko maan		uudet opisk. suht. (%)		uudet opisk. suht. (%)		uudet opisk. suht. (%)	
	16- vuotiaat	ikä- luokasta	uudet opisk.	16-v. ikä- luokkaan	uudet opisk.	16-v. ikä- luokkaan	uudet opisk.	16-v. ikä- luokkaan
Uusimaa	15 630	24,2	9 187	58,8	9 979	63,8	19 166	122,6
Kanta-Häme	2 021	3,1	1 905	94,3	981	48,5	2 886	142,8
Päijät-Häme	2 321	3,6	1 982	85,4	1 263	54,4	3 245	139,8
Kymenlaakso	2 191	3,4	1 748	79,8	1 058	48,3	2 806	128,1
Etelä-Karjala	1 625	2,5	1 149	70,7	793	48,8	1 942	119,5
Itä-Uusimaa	1 185	1,8	639	53,9	556	46,9	1 195	100,8
Varsinais-Suomi	5 350	8,3	3 558	66,5	2 889	54,0	6 447	120,5
Satakunta	2 783	4,3	2 416	86,8	1 487	53,4	3 903	140,2
Pirkanmaa	5 487	8,5	3 806	69,4	2 946	53,7	6 752	123,1
Keski-Suomi	3 506	5,4	2 660	75,9	1 856	52,9	4 516	128,8
Etelä-Pohjanmaa	2 646	4,1	2 155	81,4	1 352	51,1	3 507	132,5
Pohjanmaa	2 240	3,5	1 603	71,6	1 201	53,6	2 804	125,2
Keski-Pohjanmaa	990	1,5	1 031	104,1	538	54,3	1 569	158,5
Etelä-Savo	2 036	3,2	1 614	79,3	1 131	55,6	2 745	134,8
Pohjois-Savo	3 360	5,2	2 635	78,4	1 799	53,5	4 434	132,0
Pohjois-Karjala	2 241	3,5	1 715	76,5	1 137	50,7	2 852	127,3
Pohjois-Pohjanmaa	5 160	8,0	4 381	84,9	2 776	53,8	7 157	138,7
Kainuu	1 189	1,8	715	60,1	683	57,4	1 398	117,6
Lappi	2 552	4,0	2 423	94,9	1 487	58,3	3 910	153,2
Manner-Suomi yht.	64 513	100,0	47 322	73,4	35 912	55,7	83 234	129,0

¹ Lähde: Tilastokeskus. Sisältää vain opetushallinnon alaisen koulutuksen.

² Sisältää vain oppilaitosmuotoisen opetussuunnitelmaperusteisen perustutkintoon johtavan koulutuksen.

³ Ei sisällä aikuisten opetussuunnitelman mukaisesti järjestetyn koulutuksen uusia opiskelijoita.

**Perusopetuksen vuonna 2003 päättäneiden
välitön sijoittuminen koulutukseen maakunnittain¹**

Perusopetuksen sijaintimaakunta	Perusopetuksen päättäneet 2003 %		Lukiokoulu- tukseen sijoittuneet %		Ammatilliseen koulutukseen sijoittuneet %		Ei jatkanut välittömästi toisella asteella ² %	
<i>Koko maa yhteensä</i>	60 834	100,0	33 512	55,1	22 483	37,0	4 839	8,0
Uusimaa	14 144	100,0	8 840	62,5	3 858	27,3	1 446	10,2
Itä-Uusimaa	1 096	100,0	569	51,9	430	39,2	97	8,9
Varsinais-Suomi	4 876	100,0	2 650	54,3	1 929	39,6	297	6,1
Satakunta	2 777	100,0	1 497	53,9	1 135	40,9	145	5,2
Kanta-Häme	1 924	100,0	1 009	52,4	801	41,6	114	5,9
Pirkanmaa	4 883	100,0	2 661	54,5	1 895	38,8	327	6,7
Päijät-Häme	2 210	100,0	1 137	51,4	830	37,6	243	11,0
Kymenlaakso	2 108	100,0	1 027	48,7	940	44,6	141	6,7
Etelä-Karjala	1 530	100,0	757	49,5	674	44,1	99	6,5
Etelä-Savo	1 997	100,0	1 078	54,0	769	38,5	150	7,5
Pohjois-Savo	3 091	100,0	1 663	53,8	1 160	37,5	268	8,7
Pohjois-Karjala	2 126	100,0	1 164	54,8	835	39,3	127	6,0
Keski-Suomi	3 104	100,0	1 652	53,2	1 178	38,0	274	8,8
Etelä-Pohjanmaa	2 494	100,0	1 287	51,6	1 066	42,7	141	5,7
Pohjanmaa	2 158	100,0	1 119	51,9	937	43,4	102	4,7
Keski-Pohjanmaa	1 014	100,0	584	57,6	368	36,3	62	6,1
Pohjois-Pohjanmaa	5 294	100,0	2 727	51,5	2 121	40,1	446	8,4
Kainuu	1 169	100,0	600	51,3	497	42,5	72	6,2
Lappi	2 489	100,0	1 437	57,7	916	36,8	136	5,5
Maakunta tuntematon	350	100,0	54	15,4	144	41,1	152	43,4

¹ Lähde: Tilastokeskus. Ei sisällä Ahvenanmaata.

² Huom! Ei jatkajiin sisältyvät myös perusopetuksen lisäopetukseen sijoittuneet.

Ammatilliseen koulutukseen ensisijaisesti hakeneet ja valitut kevään 2005 yhteishaussa koulutus- ja opintoaloittain¹

Koulutusala ja opintoala	Ensi- sijaiset hakijat	Kaikki valitut	joista poikia	Ensisijaiset hakijat/ kaikki valitut	Poikien osuus (%) valituista
Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	1 492	671	100	2,2	14,9
Kielitieteet	175	67	2	2,6	3,0
Opetus- ja kasvatustyö	571	239	9	2,4	3,8
Vapaa-aika- ja nuorisotyö	746	365	89	2,0	24,4
Kulttuuriala	5 410	2 669	772	2,0	28,9
Käsi- ja taideteollisuus	2 297	1 534	354	1,5	23,1
Viestintä ja informaatiotieteet	3 113	1 135	418	2,7	36,8
Yhteiskuntatieteet, liiketalous- ja hallinnon ala	4 357	4 172	1 443	1,0	34,6
Liiketalous ja kauppa	4 357	4 172	1 443	1,0	34,6
Luonnontieteiden ala	2 219	1 839	1 490	1,2	81,0
Tietojenkäsittely	2 219	1 839	1 490	1,2	81,0
Tekniikan ja liikenteen ala	18 034	16 731	13 628	1,1	81,5
Arkkitehtuuri ja rakentaminen	4 638	3 162	3 026	1,5	95,7
Kone-, metalli- ja energiatekniikka	1 711	2 583	2 483	0,7	96,1
Sähkö- ja automaatiotekniikka	3 638	3 715	3 563	1,0	95,9
Graafinen ja viestintätekniikka	403	333	143	1,2	42,9
Elintarvikeala ja biotekniikka	540	625	138	0,9	22,1
Prosessi-, kemian - ja materiaalitekniikka	2 085	2 074	1 211	1,0	58,4
Tekstiili- ja vaatetustekniikka	653	664	17	1,0	2,6
Ajoneuvo- ja kuljetustekniikka	3 728	3 159	2 803	1,2	88,7
Muu tekniikan ja liikenteen alan koulutus	638	416	244	1,5	58,7
Luonnonvara- ja ympäristöala	2 455	2 198	957	1,1	43,5
Maatilatalous	1 391	1 000	289	1,4	28,9
Puutarhatalous	393	477	78	0,8	16,4
Kalatalous	24	28	25	0,9	89,3
Metsätalous	503	521	500	1,0	96,0
Luonto- ja ympäristöala	144	172	65	0,8	37,8
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	10 171	5 012	358	2,0	7,1
Sosiaali- ja terveysala	6 024	3 566	320	1,7	9,0
Hammaslääketiede ja muu hammashuolto	36	24	4	1,5	16,7
Farmasia ja muu lääkehuolto	399	105	5	3,8	4,8
Kauneudenhoitoala	3 712	1 317	29	2,8	2,2
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	6 214	6 222	1 460	1,0	23,5
Matkailuala	938	864	110	1,1	12,7
Majoitus- ja ravitsemisala	4 840	4 615	1 289	1,0	27,9
Kotitalous- ja kuluttajapalvelut	374	667	49	0,6	7,3
Puhdistuspalvelut	62	76	12	0,8	15,8
Yhteensä	50 352	39 514	20 208	1,3	51,1

¹ Lähde: Toisen asteen yhteishakurekisteri.

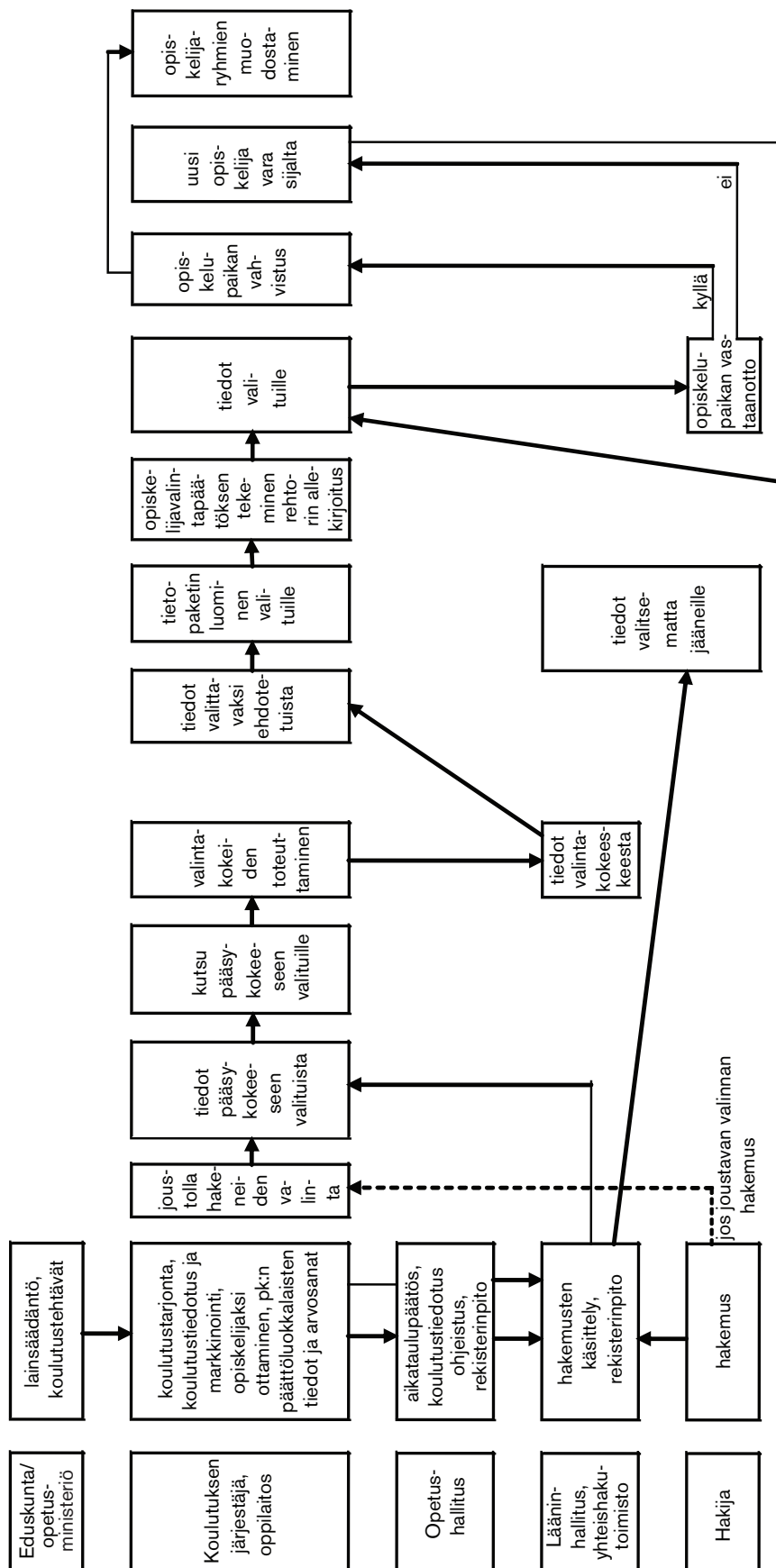

Hakeneet ja valitut ylioppilaille varatuille aloituspaikoille toisen asteen yhteishaussa keväällä 2005¹

Koulutusala ja opintoala	Ylioppilaille varatut aloituspaikat	Hakeneet	Valitut
Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	190	288	139
Vapaa-aika- ja nuorisotyö	87	102	70
Kielitieteet	29	79	30
Opetus- ja kasvatustyö	74	107	39
Kulttuuriala	950	1 461	695
Käsi- ja taideteollisuus	684	799	475
Viestintä ja informaatiotieteet	266	662	220
Yhteiskuntatiet., liiketal. ja hallinnon ala	1 048	979	877
Liiketalous ja kauppa	1 048	979	877
Luonnontieteiden ala	453	157	185
Tietojenkäsittely	453	157	185
Tekniikan ja liikenteen ala	1 206	943	823
Arkkitehtuuri ja rakentaminen	63	61	50
Kone-, metalli- ja energiatekniikka	84	41	38
Sähkö- ja automaatiotekniikka	194	67	85
Graafinen ja viestintätekniikka	37	50	37
Elintarvikeala ja biotekniikka	77	79	77
Prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka	337	267	227
Tekstiili- ja vaatetustekniikka	144	185	145
Ajoneuvo- ja kuljetustekniikka	192	90	96
Muu tekniikan ja liikenteen alan koulutus	78	103	68
Luonnonvara- ja ympäristöala	724	481	420
Maatilatalous	285	275	180
Puutarhatalous	193	140	156
Kalatalous	26	4	4
Metsätalous	76	13	19
Luonto- ja ympäristöala	144	49	61
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	1 070	1 825	894
Sosiaali- ja terveysala	742	996	579
Hammaslääketiede ja muu hammashuolto			
Farmasia ja muu lääkehuolto	26	168	28
Kauneudenhoitoala	302	661	287
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	1 507	954	912
Matkailuala	494	368	320
Majoitus- ja ravitsemisala	656	509	469
Kotitalous- ja kuluttajapalvelut	347	75	118
Puhdistuspalvelut	10	2	5
Yhteensä	7 148	7 088	4 945

¹ Lähde: Opetushallitus/toisen asteen yhteishaun tilastotaulu 4k. 2005

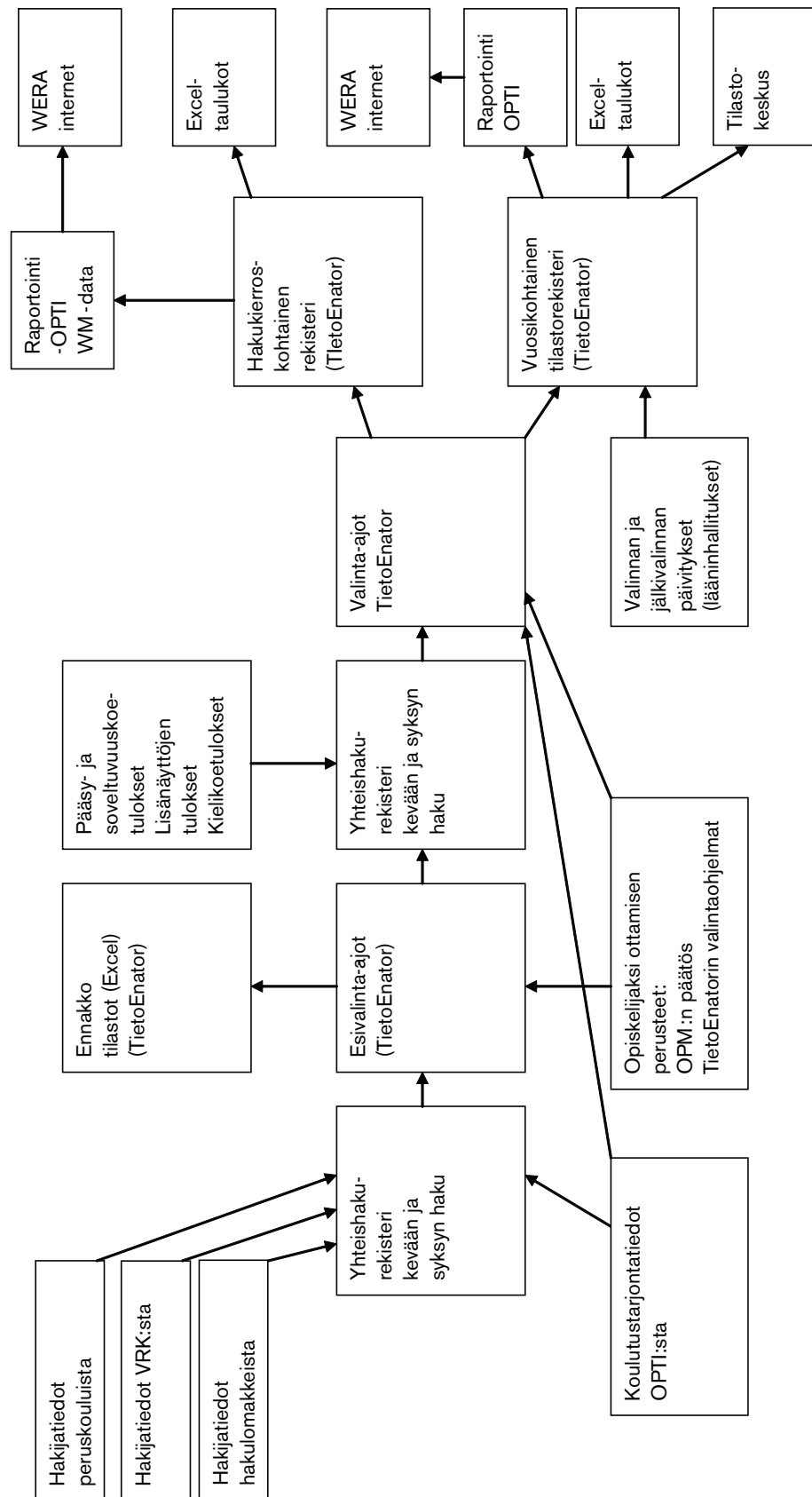
Toisen asteen yhteishaku (opiskelijavalintaprosessi)

Toisen asteen yhteishaku hakijan näkökulmasta

Koulutus- tarjonta, koulutus- tiedotus, opinto- ohjaus	Perus- koulun päättö- luokka laisten perus- tiedot rekisteriin	Esitäy- tetty haku lomake päättö luokka- laisille	Hakemus läänin- hallituk- seen, jousto- hakemus oppilai- tokseen	Kutsu pääsyy- kokee- seen	Pääsyy- kokeiden toteut- taminen	Kutsu- kirje valituille	1.4.6.-	Jälki- ohjaus- kirje valitse- matta jääneille	Opiskelu- pakan vastaa- otto- päätös	Opiskelu- pakan vahvistus oppilai- tokselle	Opis- keilja- ryhmien muo- dosta- minen oppilai- toksessa	Opis- kelu
---	---	---	---	------------------------------------	---	-------------------------------	---------	--	--	---	--	---------------

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaun tilastoprosessikaavio

Hakukierroskohtaiset Excel-taulukkoina olevat yhteishakutilastot

- taulu 1: Hakijat ja valitut yhteishakualueittain
- taulu 2: Perusopetuksen päättöluokkalaisten lukumäärät yhteishakualueittain hakijan äidinkielen mukaan
- taulu 2b: Hakeneet ja valitut perusopetuksen päättöluokkalaiset koulutusaloittain ja opintoaloittain hakijan äidinkielen mukaan
- taulu 3: Aloituspaiikat yhteishakualueittain
- taulu 4: Hakeneet, valitut ja aloituspaiikat koulutuksen pohjakouluvaatimuksen mukaan koulutusaloittain ja opintoaloittain
- taulu 5: Vapaiksi jääneet aloituspaiikat
- taulu 6: Hakijat pohjakoulutuksen mukaan
- taulu 7: Valitut pohjakoulutuksen mukaan
- taulu 8: Hakijoiden ja valittujen koulutus äidinkielen mukaan
- taulu 9: Hakutoivelistasto, 1-5 hakutoiveella hakeneet tytöt, pojat ja yhteensä oppilaitoksittain ja valintayksiköittäin
- taulu 12: Hakeneet, valitut ja alimmat pistemäärät oppilaitoksittain ja yhteishaun linjoittain
- taulu 15a: Hakijoiden ja valittujen ikäjakauma yhteishaun linjoittain
- taulu 15b: Hakijoiden ja valittujen ikäjakauma koulutusaloittain ja opinto-aloittain
- taulu 16: Ulkomaisella todistuksella hakeneet ja valitut
- taulu 17: Ammatilliseen koulutukseen (peruskoulupohjainen ja yhteensä) ensisijaisesti hakeneet pojat sekä yhteensä lääneittäin, maakunnittain, koulutuksen järjestäjittäin, koulutusaloittain, opintoaloittain ja yhteishaun linjoittain
- taulu 18: Ammatilliseen koulutukseen (peruskoulupohjaisen ja yhteensä) valitut pojat sekä yhteensä lääneittäin, maakunnittain, koulutuksen järjestäjittäin, koulutusaloittain, opintoaloittain ja yhteishaun linjoittain
- taulu 19: Ammatilliseen koulutukseen ensisijaisesti hakeneiden ja valittujen tyttöjen sekä poikien keskiarvot lääneittäin, maakunnittain, koulutuksen järjestäjittäin, koulutusaloittain, opintoaloittain ja yhteishaun linjoittain
- taulu 20: Lukiokoulutukseen ensisijaisesti hakeneet pojat sekä yhteensä lääneittäin, maakunnittain, koulutuksen järjestäjittäin, koulutusaloittain, opintoaloittain ja yhteishaun linjoittain
- taulu 21: Lukiokoulutukseen valitut pojat sekä yhteensä lääneittäin, maakunnittain, koulutuksen järjestäjittäin, koulutusaloittain, opintoaloittain ja yhteishaun linjoittain
- taulu 22: Lukiokoulutukseen ensisijaisesti hakeneiden ja valittujen tyttöjen sekä poikien keskiarvot lääneittäin, maakunnittain, koulutuksen järjestäjittäin, koulutusaloittain, opintoaloittain ja yhteishaun linjoittain
- taulu 23: Hakijoiden ja valittujen äidinkieli
- taulu 31: Hakijat kotikunnittain ja valinnan kunta
- Perusopetuksen päättöluokkalaisten arvosanojen prosenttiosuudet ja keskiarvot

Koulutuksen alkamisvuoden mukaiset Excel-taulukkoina olevat yhteishakutilastot

- taulu 14: Ensisijaisesti hakeneet ja aloittaneet naiset sekä yhteensä lääneittäin, maakunnittain, koulutusaloittain ja opintoaloittain hakijan koulutason mukaan
- taulu 14b: Ensisijaisesti hakeneet ja aloittaneet naiset sekä yhteensä lääneittäin, maakunnittain ja opintoaloittain koulutuksen pohjakouluvaatimuksen mukaan
- taulu 14d: Ensisijaisesti hakeneet ja aloittaneet naiset sekä yhteensä lääneittäin, maakunnittain, opintoaloittain sekä koulutuksen kielen mukaan (lukiokoulutus, muu yleissivistävä koulutus, ammatillinen koulutus)
- taulu 14f: Ensisijaisesti hakeneet ja aloittaneet naiset sekä yhteensä koulutuksen kielen mukaan opintoaloittain

Raportointiopti-järjestelmästä tulostettavissa olevat yhteishaun tilastoraportit

- yhteishaussa ensisijaisesti hakeneet ja valitut hakijan kotialueen mukaan hakukierroksittain
- yhteishaussa hakeneet ja valitut koulutuksen sijaintialueen mukaan hakukierroksittain
- yhteishaussa hakeneet, valitut ja aloituspaikat hakukierroksittain
- yhteishaun ensisijaiset hakijat koulutuksen alkamisvuoden mukaan
- toisen asteen yhteishaussa suoraan peruskoulusta hakeneet
- yhteishaussa hakeneet koulumenestyksen mukaan
- toisen asteen yhteishaussa suoraan peruskoulusta hakemattomat

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 952-485-088-5
ISBN 952-485-089-3 (PDF)
ISSN 1458-8102

Julkaisumyynti / Bokförsäljning

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet
PL 4 / PB 4 (Vuorikatu 3 / Berggatan 3)
00014 Helsingin Yliopisto / Helsingfors Universitet
puhelin / telefon (09) 7010 2363
faksi / fax (09) 7010 2374
books@yopaino.helsinki.fi
www.yliopistopaino.helsinki.fi